

Rzeszów, 31.01.2019 r.

Autoreferat

1. Imię i nazwisko:

Dr Mariusz Ruszel
Politechnika Rzeszowska im. Ignacego Łukasiewicza

2. Wykształcenie, posiadane dyplomy, stopnie naukowe:

Jestem absolwentem studiów magisterskich na kierunku stosunki międzynarodowe na Wydziale Studiów Międzynarodowych i Politologicznych Uniwersytetu Łódzkiego. Studia zakończyłem obroną z wynikiem bardzo dobrym pracy magisterskiej pt. *Znaczenie Funduszu Małych Projektów PHARE w kontekście rozwoju współpracy transgranicznej na przykładzie Euroregionu Karpackiego* napisaną pod kierunkiem dra Wawrzyńca Rudolfa. Już w trakcie studiów moje zainteresowania naukowe zaczęły koncentrować się wokół problematyki polityki energetycznej państwa. Znalazło to odzwierciedlenie w założonym przeze mnie, wspólnie z koleżankami i kolegami studenckim Kole Naukowym "Expressis Verbis", w którym pełniłem funkcję przewodniczącego. Pragnę nadmienić, że podczas studiów magisterskich otrzymywałem stypendium naukowe.

1 października 2007 r. rozpocząłem studia doktoranckie na Uniwersytecie Łódzkim. Przygotowana przeze mnie praca doktorska pod kierunkiem dra hab. Stanisława Konopackiego, prof. UŁ pt. *Polska wobec polityki energetycznej Unii Europejskiej w latach 2004-2010* została obroniona 26 kwietnia 2012 r. Recenzentami w przewodzie doktorskim byli: dr hab. Andrzej Podraza, prof. KUL oraz dr hab. Andrzej Sepkowski, prof. UŁ. Wpływ na wybór tematu pracy doktorskiej miały moje zainteresowania badawcze, a także ograniczona ilość prac z tej problematyki w polskiej literaturze naukowej. Uzyskałem wówczas stopień doktora nauk humanistycznych w zakresie nauk o polityce.

3. Informacja o dotychczasowym zatrudnieniu w jednostkach naukowych:

Podczas studiów doktoranckich (2007-2011) na Uniwersytecie Łódzkim prowadziłem zajęcia dydaktyczne na Wydziale Studiów Międzynarodowych i Politologicznych w ramach stypendium doktorskiego. Od 1 października 2011 r. zostałem zatrudniony na Politechnice Rzeszowskiej im. Ignacego Łukasiewicza na podstawie umowy zlecenia. Natomiast od 1 października 2012 r. do dnia dzisiejszego pracuję na stanowisku adiunkta w pełnym wymiarze czasu pracy.

Jednocześnie w latach 2006-2009 pracowałem w łódzkim biurze Jana Kułakowskiego posła do Parlamentu Europejskiego. Natomiast w okresie 2009-2011 pracowałem na stanowisku specjalisty w Podkarpackiej Agencji Energetycznej. Z kolei w okresie od maja 2012 r. do maja 2013 r. zostałem zakwalifikowany, na podstawie wygranego konkursu, do pierwszej edycji Prezydenckiego Programu Eksperckiego Kancelarii Prezydenta RP, który adresowany był do młodych naukowców. Pracując w KPRP odpowiadałem za analizy merytoryczne, a także opiniowanie aktów prawnych, które związane były z polityką energetyczną oraz bezpieczeństwem energetycznym. Po zakończeniu pracy w ramach Prezydenckiego Programu Eksperckiego zostałem jedną z nielicznych osób, którym KPRP zaproponowała kontynuację współpracy. Trwała ona przez kolejne dwa lata (2013-2015). W tym czasie pracowałem na stanowisku eksperckim zajmując się tematyką polityki energetycznej oraz bezpieczeństwa energetycznego.

Doświadczenia zawodowe:

1.10.2012 - obecnie	Adiunkt w Katedrze Ekonomii Wydziału Zarządzania Politechniki Rzeszowskiej im. I. Łukasiewicza
3.06.2013 - 31.05.2015	Ekspert w Kancelarii Prezydenta RP - Biuro Projektów Programowych
9.05.2012 - 8.05.2013	Prezydencki Program Ekspercki Kancelarii Prezydenta RP
1.10.2011 – 30.09.2012	Wykładowca Katedry Ekonomii Wydziału Zarządzania Politechniki Rzeszowskiej im. I. Łukasiewicza
1.08.2009 – 30.06.2011	Specjalista ds. rozwoju lokalnego Podkarpackiej Agencji Energetycznej S.A.
1.09.2006 – 30.07.2009	Asystent Jana Kułakowskiego Posła do Parlamentu Europejskiego – miejsce pracy: biuro poselskie w Łodzi

4. Wskazanie osiągnięcia naukowego wynikającego z art. 16 ust. 2 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. nr 65, poz. 595 ze zmianami)

Zgodnie z wymogami wynikającymi z art. 16 ust. 2 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki, jako osiągnięcie naukowe wskazuję przedsięwzięcie zatytułowane: *Strategiczne interesy polityki energetycznej państwa w kontekście budowy wspólnego rynku energii Unii Europejskiej*.

I. Na dorobek naukowy powyższego przedsięwzięcia składa się 24 publikacji, w tym:

1. Współautorstwo dwóch monografii wieloautorskich w języku polskim (jedna w dwóch wersjach językowych, w tym w języku angielskim).

2. 19 monotematycznych artykułów naukowych poświęconych polityce energetycznej państwa w kontekście budowy wspólnego rynku energii Unii Europejskiej.
3. Dwie współredakcje naukowe pracy zbiorowej w języku polskim.
4. Jedna współredakcja naukowa pracy zbiorowej w języku angielskim.

A. Monografie wieloautorskie:

1. Gędek S., Nowacki M., Polak S., Ruszel M., Zajdler R., 2015, *Wspólny rynek gazu UE*, Wydawnictwo Rambler, Warszawa, ss. 188.

Mój wkład w powstanie tej pracy polegał na przygotowaniu koncepcji książki z drugim współredaktorem. Pełniłem rolę koordynatora prac zespołu autorów. Opracowałem rozdział: *Znaczenie infrastruktury gazowej na wspólnym rynku energii UE*. Swój udział procentowy szacuję na: 13,33%.

2. Gałczyński M., Ruszel M., Turowski P., Zajdler R., Zawisza A., 2015, *Globalny rynek LNG*, Wydawnictwo Rambler, Warszawa, ss. 214.

Mój wkład w powstanie tej pracy polegał na opracowaniu koncepcji książki z drugim współredaktorem. Pełniłem rolę koordynatora prac zespołu autorów. Opracowałem rozdział: *Strategia UE w zakresie LNG*. Swój udział procentowy szacuję na: 15%.

Po napisaniu książki przygotowałem wniosek do Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego (MNiSW) w imieniu wszystkich autorów. Został on złożony przez Instytut Polityki Energetycznej im. Ignacego Łukasiewicza. Pełniłem w nim rolę kierownika. Zadanie to uzyskało dofinansowanie ze środków MNiSW na działalność polegającą na umiędzynarodowieniu książki. Publikacja została zaktualizowana przez autorów i wydana również w języku angielskim w 2017 r.

Gałczyński M., Ruszel M., Turowski P., Zajdler R., Zawisza A., 2017, *Global LNG Market*, Ignacy Łukasiewicz Energy Policy Institute, Rzeszów, ss. 164.

B. Artykuły w języku angielskim:

1. Ruszel M., 2014, *Assessment of the gas infrastructure in the context of establishing internal energy market*, International Multidisciplinary Scientific Conferences on Social Sciences & Arts, SGEM Conference on Political Sciences, Law, Finance, Economics & Tourism, 3-9 September 2014, Bulgaria, Conference Proceedings, Volume 1, Albena 2014, s. 21-27. Indeksowany w **Web of Science**.
2. Ruszel M., 2015, *Types of Barriers to the Integration of the EU Gas Market*, "European Integration Studies", nr 9 (2015), s. 155-160. Indeksowany w **Web of Science** (artykuł cytowany w bazie JCR w bazie **Web of Science**).
3. Ruszel M., 2016, *The political importance of energy cooperation between Germany and Denmark on the European Union energy market*, E3S Web of Conferences SEED 00135/2016. Indeksowany w **Web of Science**.
4. Prontera A., Ruszel M., 2017, *Energy Security in the Eastern Mediterranean*, "Middle East Policy", tom XXIV, nr 3 (Fall 2017), s. 145-162.

Mój wkład w powstanie tej pracy polegał na analizie geopolitycznej rywalizacji państw basenu Morza Śródziemnego, a także ocenie bezpieczeństwa energetycznego państw regionu. Indeksowany w bazie JCR oraz Web of Science oraz cytowany. Swój udział procentowy szacuję na 50%.

5. Ruszel M., 2017, *Strategic Goals of Energy Security Policy of the Federal Republic of Germany*, "Politeja", nr 5(50)/2017, s. 113-130.
6. Kaim-Albers N., Ruszel M., 2017, *Energy Policy Transition - perspective of Germany*, [w:] *Energy Policy Transition - The Perspective of Different States*, red. M. Ruszel, T. Młynarski, A. Szurlej, Ignacy Lukaszewicz Energy Policy Institute, Rzeszów, s. 117-134.

Mój wkład w powstanie tej pracy polegał na analizie badawczej polityki bezpieczeństwa energetycznego i transformacji energetycznej Niemiec. Swój udział procentowy szacuję na 50%.

C. Artykuły naukowe w języku polskim:

1. Ruszel M., 2014, *Znaczenie terminali LNG na wspólnym rynku energii UE*, "Polityka i Społeczeństwo", nr 4(12)/2014, s. 49-59.
2. Ruszel M., 2015, *Wpływ rosyjsko-ukraińskich kryzysów gazowych na politykę energetyczną UE - ujęcie teoretyczne*, "Przegląd Politologiczny", nr 2/2015, s. 49-58.
3. Ruszel M., 2015, *Analiza wybranych nieformalnych sposobów wpływania na politykę energetyczną UE - na przykładzie Federacji Rosyjskiej*, "Bezpieczeństwo Narodowe", nr 35/2015, s. 111-129.
4. *Polityczne i ekonomiczne znaczenie integracji energetycznej pomiędzy Norwegią a Niemcami*, "Bezpieczeństwo. Teoria i Praktyka", red. B. Molo, nr 1 (XXII), styczeń-marzec, s. 67-78.
5. Ruszel M., 2017, *Strategia polityki energetycznej Republiki Federalnej Niemiec*, "Sprawy Międzynarodowe", nr 2/2017, s. 82-96.
6. Ruszel M., 2017, *Dyplomacja klimatyczna instrumentem polityki energetycznej RFN*, "Studia Politica Germanica", nr 2/2017, s. 83-97.

D. Rozdziały w pracach zbiorowych w języku angielskim:

1. Ruszel M., 2014, *Challenges and opportunities of the common EU energy market*, [w:] *Europe in the time of crisis*, red. S. Konopacki, Łódź University Press, Łódź-Kraków, s. 159-168.
2. Ruszel M., 2017, *Energy security different perspectives - Germany and Poland*, [w:] *Common Values. Discussing German and Polish Perceptions of European Integration*, red. W. Preismeier-Tkocz, Nomos, Berlin, s. 113-130.

E. Rozdziały w pracach zbiorowych w języku polskim:

1. Ruszel M., 2014, *Pozycja Niemiec na wspólnym rynku gazu Unii Europejskiej*, [w:] *Europejski wymiar bezpieczeństwa energetycznego a ochrona środowiska*, red. R. Kwiatkowski, Fundacja na Rzecz Czystej Energii, Poznań, s. 683-698.
2. Ruszel M., 2015, *Perspektywy rozwoju wspólnego rynku gazu ziemnego UE*, [w:] *Integracja Europejska. Główne obszary badawcze* red. K. A. Wojtaszczyk, J. Tymanowski, P. Stawarz, Wydawnictwo Wydziału Dziennikarstwa i Nauk Politycznych Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa, s. 375-386.
3. Ruszel M., 2016, *Paradygmat bezpieczeństwa energetycznego*, [w:] *Zarys teorii bezpieczeństwa państwa*, red. J. Gryz, Akademia Obrony Narodowej, Warszawa, s. 317-337.
4. Ruszel M., 2018, *Republika Federalna Niemiec wobec polityki energetycznej Unii Europejskiej*, [w:] *Bezpieczeństwo energetyczne. Koncepcje - wyzwania - interesy*, red. J. Gryz, A. Podraza, M. Ruszel, PWN, Warszawa, s. 158-175.
5. Ruszel M., 2018, *Wyzwania i perspektywy rozwoju bezpieczeństwa dostaw gazu ziemnego do UE*, [w:] *Integracja europejska. Polska perspektywa*, red. T. G. Grosse, W. Paruch, Z. Czachór, Wydawnictwo Sejmowe, Warszawa, s. 417-434.

F. Praca zbiorowa pod współredakcją w języku angielskim:

1. Ruszel M., Młynarski T., Szurlej A. (red.), 2017, *Energy Policy Transition - The Perspective of Different States*, Ignacy Lukaszewicz Energy Policy Institute, Rzeszów, ss. 306.

Mój wkład w powstanie tej pracy polegał na współredakcji całości, a także współautorstwie trzech rozdziałów (*Energy Policy Transition - perspective of Germany, The concept of energy transition, Electromobility as a new segment of the economy*). Jestem pomysłodawcą powstania książki. Pełniłem funkcję koordynującą. Przygotowałem w imieniu wszystkich autorów wnioski do Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego. Wniosek został złożony przez Instytut Polityki Energetycznej im. Ignacego Łukasiewicza i uzyskał dofinansowanie. Odpowiadałem za opracowanie matrycy logicznej rozdziału, który został wypełniony treścią przez wszystkich autorów opisujących poszczególne państwa. W ten sposób poszczególne państwa łatwiej porównywać. Swój udział procentowy szacuję na 75%.

G. Prace zbiorowe pod współredakcją w języku polskim:

1. Gędek S., Ruszel M., 2015, *Bezpieczeństwo energetyczne na wspólnym rynku energii UE*, Wydawnictwo Rambler, Warszawa, ss. 334.

Mój wkład w powstanie tej pracy polegał na opracowaniu koncepcji książki oraz koordynacji kontaktu z autorami publikacji. Byłem pomysłodawcą powstania tej pracy. Przygotowałem spójny wstęp, a także byłem autorem jednego z rozdziałów (*Ocena infrastruktury energetycznej w kontekście stworzenia hubu gazowego w Polsce*). Swój udział procentowy jako współredaktor szacuję na 85%.

2. Gryz J., Podraza A., Ruszel M., (red.), 2018, *Bezpieczeństwo energetyczne. Koncepcje - wyzwania - interesy*, PWN, Warszawa, ss. 268.

Mój wkład w powstanie tej pracy polegał na współredakcji książki oraz przygotowaniu rozdziału do publikacji. Koordynowałem kontakt z autorami publikacji. Ponadto byłem autorem jednego rozdziału w niniejszej pracy naukowej (*Republika Federalna Niemiec wobec polityki energetycznej Unii Europejskiej*). Swój udział procentowy jako współredaktor szacuję na: 33,3%.

II. Omówienie celu naukowego ww. prac i osiągniętych wyników

A. Podejście badawcze

Prowadzone przeze mnie badania naukowe dotyczą stosunków międzynarodowych, które wchodzą w skład nauk o polityce. W swojej pracy naukowej starałem się wykorzystać zdobytą wiedzę teoretyczną, a także przyczynić się do dalszego rozwoju dorobku naukowego w analizowanym obszarze. Starałem się, aby moje badania miały charakter użyteczny w kontekście polityki energetycznej państwa. Z tego względu widoczne jest w nich nie tylko podejście teoretyczne, ale również empiryczne. Obszar polityki energetycznej jest kształtowany przez różne podmioty, lecz w moich badaniach fundamentalne znaczenie ma państwo, jako główny uczestnik stosunków międzynarodowych. Wychodzę z założenia, że państwo dąży do realizacji swoich podstawowych potrzeb, celów oraz interesów poprzez władzę polityczną. W politologii anglosaskiej przyjmuje się dwa znaczenia pojęcia polityki tj. *policy* czyli działanie mające na celu podejmowanie decyzji odnoszących się do wyboru celów, a także metod ich osiągnięcia w ramach kompetencji wpływających z polityki; oraz *politics* oznaczający procesy zachodzące w systemie (np. państwie) mające na celu porządkowanie i selekcjonowanie celów stosownie do przyjętego kryterium oraz możliwości ich realizacji (zob. A. Antoszewski, R. Herbut, *Leksykon politologii*, Wydawnictwo Alta 2, Wrocław 2000, s. 428-429). W moich badaniach politykę postrzegam w kontekście *policy*, a więc skoordynowanego działania prowadzącego do podejmowania decyzji odnoszących się do wyboru celów, a także metod i sposobów ich osiągnięcia. Moje badania posiadają oryginalny walor poznawczy w warstwie teoretycznej, a także spełniają funkcję eksplanacyjną pozwalającą na wyjaśnienie zjawisk oraz funkcję instrumentalną dostarczającą wiedzę racjonalizującą działania polityczne. Przyjąłem wykładnię, w oparciu o którą polityka energetyczna w państwie jest kształtowana przez czynniki wewnętrzne oraz zewnętrzne.

W pracy naukowej dokonałem identyfikacji oraz wyboru odpowiednich wykładni teorii politologicznych. W pracach widoczne jest **podejście neorealistyczne (realizm strukturalny)**, gdyż podkreślam znaczenie interesów, a także rywalizacji pomiędzy państwami w zdefiniowanym środowisku systemowym. Neorealizm kładzie nacisk na znaczenie struktury systemu międzynarodowego jako zmiennej niezależnej. W tym ujęciu potęga państwa, będąca sumą zasobów, staje się środkiem do osiągnięcia strategicznych celów. K. Waltz podkreślał, że państwa są głównymi podmiotami stosunków międzynarodowych, które poprzez wzajemne relacje polityczne tworzą strukturę systemu międzynarodowego.¹

¹ K. N. Waltz, *Realist thought and neorealist theory*, „Journal of International Affairs” 1990, nr 44 (1), s. 35-37.

Ponadto struktura ta może wpłynąć na zachowanie innych państw. Oznacza to, że jeżeli dane państwo posiada zdolność kształtowania struktury to w ten sposób będzie mogło wpływać na narzucanie dyskursu politycznego. Państwa najsilniejsze starają się kształtować system w taki sposób, aby stworzyć reguły i zasady zapewniające im realizację własnych interesów. Z tego względu pozostałe państwa podporządkowują się regułom panującym w ramach systemu. Odnosząc to do polityki energetycznej dostrzega się, że czynnikiem wpływającym na wzajemne relacje w ramach systemu są partykularne interesy państw. Natomiast jednym z systemów staje się wspólny rynek energii Unii Europejskiej (UE). Jest on w znacznej mierze kształtowany przez najsilniejsze politycznie państwa członkowskie, do których zalicza się Republika Federalna Niemiec (RFN). Biorąc pod uwagę, że celem państwa w kontekście teorii realizmu strukturalnego jest zapewnienie sobie bezpieczeństwa i przetrwanie można przyjąć, że będą one obawiać się zwiększenia współzależności oraz skutków współpracy w sektorze energii. Odnosząc te założenia do polityki energetycznej dostrzega się dążenie do poprawy samowystarczalności energetycznej państwa oraz wzmacnianie polityki dywersyfikacji źródeł dostaw surowców energetycznych, tak aby zbytnio nie uzależniać się od jednego dostawcy. W kontekście wspólnego rynku energii UE powyższe założenia teoretyczne znajdują uzasadnienia w wytłumaczeniu braku połączeń gazowych pomiędzy poszczególnymi państwami (np. pomiędzy Francją a Włochami) lub ograniczonej przepustowości istniejących połączeń gazowych i elektroenergetycznych. O ile wspólny rynek energii UE powinien cechować się konkurencją rynkową, o tyle występują na nim odstępstwa od przyjętych regulacji prawnych na rzecz najsilniejszych państw zapewniając im pozycję dominującą (np. brak pełnego stosowania zasady TPA [ang. *Third Part Access*] na niemieckim gazociągu OPAL).

Wykorzystałem **podejście instytucjonalizmu racjonalnego wyboru**, gdyż postrzegam państwa jako aktorów stosunków międzynarodowych, którzy kierują się polityczną kalkulacją potencjalnych zysków oraz strat. Decyzje w ramach polityki energetycznej państwa opierają się o preferencje narodowych interesów i poprzedzane są kalkulacją polityczną oraz analizą potencjalnych rezultatów. Podkreśla się, że państwo będzie dążyć do osiągnięcia założonych celów oraz realizacji własnych interesów. To podejście teoretyczne zakłada ludzką racjonalność, która widoczna jest na poziomie decyzji politycznych państwa.

W tym miejscu warto zaznaczyć, że politykę energetyczną postrzegam w kategoriach działania mającego na celu zapewnienie bezpieczeństwa energetycznego państwa oraz wzmocnienia konkurencyjności jego polityki gospodarczej. Odnosząc się do powyższego, bezpieczeństwo energetyczne definiuję - jako dynamicznie zmieniający się proces lub stale zmieniające się stany, na co uwagę zwracają przedstawiciele "**szkoły kopenhaskiej**", która mieści się w nurcie konstruktywistycznym.² B. Buzan, O. Wæver oraz J. de Wilde zwracają uwagę na pozamilitarne aspekty bezpieczeństwa, tj. polityczny, społeczny, ekonomiczny, a także ochrony środowiska naturalnego.³ Jednocześnie podkreślają znaczenie sekuryzacji,

² B. Buzan, *Peoples, States and Fear*, Second Edition, London 1991.

³ B. Buzan, O. Wæver, J. de Wilde, *Security: A New Framework for Analysis*, Boulder: Lynne Rienner Publishers 1998.

która prowadzi do przechodzenia zjawisk i procesów z kategorii wyzwań do kategorii zagrożeń. Innymi słowy dane zagadnienie zostaje przeniesione z poziomu politycznego do sfery bezpieczeństwa. Z tego względu omawiane podejście teoretyczne wskazuje na konieczność ciągłego działania, które staje się odpowiedzią na kolejne zagrożenia, usprawiedliwiające zastosowanie nadzwyczajnych środków.⁴ Ma to odniesienie do polityki bezpieczeństwa energetycznego, której zakres jest nieustannie rozszerzany wskutek postępu technologicznego, cywilizacyjnego oraz poprzez procesy globalizacji. Analiza badawcza polityki energetycznej z perspektywy procesu pozwala dostrzec, w jaki sposób zmieniają się współzależności interesów poszczególnych państw. B. Buzan i O. Wæver podkreślali również, że państwa tworzą kompleksy bezpieczeństwa poprzez powiązanie ze sobą wzajemnych relacji, współzależności bądź podobnego postrzegania zagrożeń.⁵ Współcześnie dostrzega się ten proces na poziomie strategicznej współpracy energetycznej.

Przyjmuję założenie badawcze, że państwa wykorzystują swój potencjał ekonomiczny do realizacji celów geopolitycznych. Klasyczne postrzeganie **geopolityki**⁶ prowadzi do wniosku, że jest to rywalizacja o władzę oraz terytorium.⁷ Mając na uwadze to założenie teoretyczne dostrzega się, że cele geopolityczne mają charakter strategiczny, a w ich osiągnięciu pomaga geoeconomia. Wobec tego polityka energetyczna staje się służebna wobec geopolityki. Należy podkreślić, że w literaturze przedmiotu występuje paradygmat **geoeconomii** sformułowany przez E. Luttwaka.⁸ Specyfiką tego podejścia teoretycznego jest zaferowanie instrumentarium badawczego, które służy do analizowania siły i bogactwa, co ma swoje podstawy w myśleniu realistycznym. Państwo dąży do tworzenia przestrzeni geoeconomicznej, która z jednej strony staje się systemem międzynarodowej aktywności politycznej prowadzącej do rywalizacji lub współpracy, zaś z drugiej strony ten system geoeconomiczny jest warunkiem niezbędnym do realizacji strategicznych interesów.⁹ Odniesieniem tych założeń teoretycznych jest wspólny rynek energii UE, który staje się przestrzenią do współpracy i rywalizacji politycznej pomiędzy poszczególnymi państwami.

Rezultatem wskazanego ujęcia jest prezentowana przeze mnie wykładnia oparta na systemowym ujęciu stosunków międzynarodowych z rolą podmiotów państwowych jako aktorów międzynarodowych ze wskazaniem występujących między nimi interakcji. Spośród metod badawczych nauk politycznych wykorzystuję metodę analizy czynnikowej, metodę komparatystyczną, analizę, opis, abstrahowanie, dedukcję, syntezę, weryfikację, prognozowanie. Badania własne przeprowadzam w oparciu o technikę analizy materiałów naukowych, instytucjonalno-prawnych, źródłowych oraz technikę wywiadu jakościowego.

B. Etapy badań naukowych

⁴ O. Wæver, *Securitization and Desecuritization*, [w:] *On Security*, red. R. D. Lipschutz, New York 1995, s. 51-52.

⁵ B. Buzan, O. Wæver, *Regions and Powers, The Structure of International Security*, Cambridge 2003.

⁶ F. Ratzel, *Politische Geographie*, München und Leipzig, R. Oldenbourg, 1897.

⁷ C. Flint, *Introduction to Geopolitics*, Routledge, New York - London 2012, s. 31, 39.

⁸ E. N. Luttwak, *From Geopolitics to Geo-Economics: Logic of Conflict, Grammar of Commerce*. "The National Interest" 1990/1991, nr 20, s. 17-22.

⁹ *Geoeconomia*, red. E. Halizak, Wydawnictwo Naukowe Scholar, Warszawa 2012, s. 10-11.

Po uzyskaniu na Uniwersytecie Łódzkim stopnia naukowego doktora nauk humanistycznych w zakresie nauk o polityce **skupiłem swoje zainteresowania naukowe na problematyce polityki energetycznej na wspólnym rynku energii UE ze szczególnym uwzględnieniem znaczenia gazu ziemnego**. Dotychczasowe badania naukowe skłoniły mnie do opracowania paradygmatu bezpieczeństwa energetycznego, który pozwala w autorski sposób zaprezentować środowisku naukowemu, w jaki sposób postrzegam politykę bezpieczeństwa energetycznego (artykuł: *Paradygmat bezpieczeństwa energetycznego*). Odszedłem od dominującego w polskiej nauce oraz aktach prawnych podejścia, że jest to określony stan gospodarki. Wyszedłem z założenia, że politykę bezpieczeństwa energetycznego trzeba postrzegać w kategoriach dynamicznie zmieniającego się procesu, co jest zbieżne z myśleniem tzw. "szkoły kopenhaskiej". Wskazałem, że najważniejszym podmiotem stosunków międzynarodowych odpowiadającym za zapewnienie bezpieczeństwa energetycznego jest państwo. Jego strategiczne cele w ramach polityki energetycznej wynikają z głęboko zakorzenionych celów geopolitycznych. Ich realizacja wymaga konsekwentnej polityki, a także podejmowania decyzji politycznych, które na pozór wydają się niewłaściwe z perspektywy bieżących interesów, lecz w horyzoncie długoterminowym przynoszą spodziewane rezultaty. Coraz większa integracja sektora energii w ramach określonych systemów rynkowych, a także teleinformatycznych stwarza państwom trzecim okazję do ingerencji w bezpieczeństwo energetyczne danego państwa. Pomimo zmieniających się wyzwań i zagrożeń w dalszym ciągu podstawą bezpieczeństwa energetycznego pozostaje państwo z określonym terytorium geograficznym. Kluczową rolę w tak określonym przeze mnie paradygmacie bezpieczeństwa energetycznego ma infrastruktura energetyczna, która decydować będzie o pozycji konkurencyjnej na wspólnym rynku energii UE. Należy zauważyć, że problematyka unijnej polityki energetycznej jest obszarem kompetencji dzielonych, ale dominują w jej ramach partykularne interesy narodowe państw członkowskich. Przekładają się one na lobbing na poziomie unijnym na rzecz określonych aktów prawnych tj. rozporządzeń oraz dyrektyw, które wspierają określone państwa lub rozwiązania w obszarze energii. Z tego względu zasadne jest strukturalne postrzeganie obszaru wspólnego rynku w kategoriach systemu, na którym ma miejsce współpraca lub rywalizacja pomiędzy państwami członkowskimi, a także dostawcami surowców energetycznych. Mając powyższe na uwadze zidentyfikowałem szanse i zagrożenia wynikające z procesów integrującego się wspólnego rynku energii UE (artykuł: *Challenges and opportunities of the common EU energy market*). Nie powstanie on od razu, gdyż istnieją rozbieżności na poziomie politycznym odnoszące się do docelowego modelu rynku. Jednakże wyznaczone cele polityczne wskazują na kierunek, w jakim będą przyjmowane kolejne instrumenty prawne oraz regulacyjne. Z jednej strony następuje proces liberalizacji rynku energii, ale równolegle do niego tworzone są na poziomie narodowym narzędzia protekcji własnych rynków energetycznych. Skłoniło mnie to do podjęcia problematyki związanej z określeniem barier dotyczących rozwoju unijnego rynku energii (artykuł: *Types of Barriers to the Integration of the EU Gas Market*). Wyniki badań przedstawiłem na międzynarodowej konferencji naukowej, a efektem dyskusji naukowych było zidentyfikowanie, przy użyciu analizy czynnikowej, kluczowych typów barier. Przede wszystkim nie zbudowano pomiędzy niektórymi państwami połączeń międzysystemowych gazu ziemnego, czego najlepszym przykładem jest brak integracji rynków gazowych pomiędzy Francją a Włochami, zaś wiele

połączeń ma na tyle małą przepustowość, że nie pozwala na swobodny przepływ gazu ziemnego. Oznacza to, że struktura systemu, którym jest rynek energii UE nie jest kompletna. Fundamentalne znaczenie mają jednak bariery natury politycznej, a wpływają na nie kontrakty gazowe państw członkowskich z zewnętrznymi dostawcami, na podstawie których państwa członkowskie są różnicowane poprzez wyższą lub niższą cenę za ten sam towar jakim jest gaz ziemny. Powoduje to zróżnicowanie poziomu konkurencyjności poszczególnych gospodarek narodowych oraz zniechęca niektóre państwa przed pełną integracją rynku energii. Istotny wpływ na ten proces ma Federacja Rosyjska, która dostarcza gaz ziemny jednym państwom taniej, a drugim drożej. Jednocześnie Rosja prowadzi aktywną politykę w zakresie wpływania na unijną politykę energetyczną, używając w tym celu formalne i nieformalne instrumenty. W ramach badań dokonałem ich identyfikacji oraz klasyfikacji (artykuł: *Analiza wybranych nieformalnych sposobów wpływania na politykę energetyczną UE - na przykładzie Federacji Rosyjskiej*). Doprowadziło mnie to do wniosku, że państwa członkowskie powinny stworzyć skuteczną i solidarną przeciwwagę wobec wpływu państw trzecich i ich koncernów energetycznych na strukturę systemu stanowiącego wspólny rynek energii UE. Postawiłem pytanie badawcze, czy kryzysy gazowe mogą stać się katalizatorami procesów politycznych, w których państwa członkowskie są zdolne do przełamywania swoich partykularnych interesów narodowych w sektorze energii? Analizę teoretyczną poparłem studium przypadku odnoszącym się do kryzysów gazowych rosyjsko-ukraińskich w kontekście ich wpływu na politykę energetyczną oraz rynek energii UE (artykuł: *Wpływ rosyjsko-ukraińskich kryzysów gazowych na politykę energetyczną UE - ujęcie teoretyczne*). Państwa członkowskie zdały sobie sprawę z tego, że rosyjski koncern Gazprom nadużywa pozycji dominującej oraz stosuje niedozwolone praktyki na unijnym rynku energii. W konsekwencji przywódcy polityczni dostrzegli konieczność realizacji polityki dywersyfikacji źródeł dostaw gazu ziemnego. W ten sposób zweryfikowana została hipoteza badawcza, że w warunkach realnego zagrożenia państwa członkowskie są zdolne do uruchomienia procesów politycznych mających na celu solidarne działanie w ramach systemu stanowiącego unijny rynek energii. Integracja rynkowa w obszarze energii powinna stanowić szansę na realizację ponadnarodowych interesów, a nie okazję do ekspansji w państwach sąsiednich, która ułatwi eksportowanie surowców energetycznych oraz energii elektrycznej, a docelowo umożliwi przejmowanie kontroli nad infrastrukturą energetyczną. Zaczęłem zastanawiać się, czy państwa członkowskie są zdolne do częściowej rezygnacji z własnego egoizmu politycznego oraz czy potrafią budować wzajemne zaufanie polityczne w strategicznym obszarze energii? Sformułowałem pytanie badawcze, jak będzie wyglądało bezpieczeństwo energetyczne na wspólnym rynku energii? (publikacja pod współredakcją: *Bezpieczeństwo energetyczne na wspólnym rynku energii UE*). Z tego względu moje dalsze badania w tym obszarze skłoniły mnie do refleksji naukowej w zakresie próby oceny kierunku rozwoju wspólnego rynku energii UE (artykuły: *Perspektywy rozwoju wspólnego rynku gazu ziemnego UE, Wyzwania i perspektywy rozwoju bezpieczeństwa dostaw gazu ziemnego do UE*). Przede wszystkim szukałem odpowiedzi na pytanie, jaki charakter będzie mieć integracja na wspólnym rynku energii? Istotne było określenie, jakie czynniki polityczne mogą wpływać na tempo integracji rynku gazowego. Przeprowadzona analiza badawcza wykazała, że największy wpływ na integrujący się rynek gazowy mają kryzysy energetyczne, które wytwarzają potrzebę wzmocnienia procesów unifikacyjnych, rozbudowy infrastruktury

energetycznej oraz poprawy bezpieczeństwa energetycznego. Model integrującego się rynku gazowego będzie kształtowany etapami. W pierwszej kolejności powinno dojść do powstania regionalnych rynków gazowych, w ramach których powstaną centra dystrybucji gazu, które staną się podsystemami docelowego systemu, jakim ma być zintegrowany rynek gazu ziemnego. Dotychczasowi dostawcy będą dążyli do zachowania swojej pozycji, a podstawą tego są gazowe kontrakty długoterminowe. Spowoduje to zaostrzenie konkurencji rynkowej pomiędzy eksporterami gazu ziemnego, a wpływ na zmianę sytuacji mogą mieć nowe odkrycia gazu ziemnego połączone z projektami nowych gazociągów lub terminali na gaz skroplony (artykuł: *Energy Security in the Eastern Mediterranean*). Teoretycznie obszarem posiadającym potencjał w tym zakresie są złoża gazu ziemnego odkryte w basenie Morza Śródziemnego, których wydobycie mogłoby stanowić nowe źródło dostaw do UE. Jednakże wraz z odkryciem tych surowców zaostrzyła się rywalizacja polityczna w tym regionie, gdyż aspiracje kolejnych państw chcących eksportować gaz ziemny mogłyby naruszyć geopolityczną sytuację w regionie. Jest to tym bardziej prawdopodobne, że Stany Zjednoczone Ameryki Północnej, Federacja Rosyjska oraz UE wspierają różne projekty infrastruktury energetycznej, których budowa może urzeczywistnić teoretyczne możliwości eksportowe. Analiza badawcza tego regionu doskonale ilustruje, że wpływ na pozycję eksporterów gazu ziemnego mogą mieć konflikty zbrojne oraz kolejne projekty infrastruktury energetycznej, która staje się podstawą polityki dywersyfikacji źródeł dostaw gazu ziemnego.

Z powyższych względów kontynuowałem swoje prace badawcze, skupiając się na określeniu roli infrastruktury energetycznej na wspólnym rynku energii UE. Sformułowałem hipotezę wskazującą, że posiadanie kontroli nad infrastrukturą energetyczną ma kluczowe znaczenie z perspektywy polityki bezpieczeństwa energetycznego oraz wzmocnienia swojej pozycji konkurencyjnej na rynku względem innych podmiotów. Na jej podstawie dokonałem oceny stanu infrastruktury gazowej prezentując wyniki badań na międzynarodowej konferencji, podczas której poddałem je krytyce naukowej i dyskusji w ramach środowiska międzynarodowego (artykuł: *Assessment of the gas infrastructure in the context of establishing internal energy market*). Wskazałem braki infrastrukturalne w postaci połączeń międzysystemowych gazu ziemnego pomiędzy niektórymi państwami, a także niewystarczającej przepustowości gazociągów przesyłowych wewnątrz poszczególnych państw, co uniemożliwia swobodny przepływ surowca. Istnieją połączenia międzysystemowe gazu ziemnego, które są w pełni zakontraktowane przez określone spółki energetyczne, co zaburza konkurencję rynkową. Jednakże potwierdziłem strategiczną rolę infrastruktury energetycznej na wspólnym rynku gazu oraz dokonałem jej szczegółowej charakterystyki (monografia wieloautorska: *Wspólny rynek gazu UE*). Analiza badawcza systemu gazociągów przesyłowych, podziemnych magazynów gazu ziemnego oraz terminali na gaz skroplony (ang. *Liquefied Natural Gas - LNG*) wskazała, że te ostatnie mają fundamentalne znaczenie. Umożliwiają one transport gazu ziemnego drogą morską z dowolnego źródła (artykuł: *Znaczenie terminali LNG na wspólnym rynku energii UE*). W tej części badań postawiłem pytanie, w jakim zakresie terminale LNG przyczyniają się do integracji, a w jakim do fragmentaryzacji wspólnego rynku energii UE? Starłem się również zweryfikować, jakie czynniki polityczne wpływają na wzrost wykorzystania potencjału terminali LNG. W skali UE są one wykorzystywane zaledwie w 30% swojej przepustowości i pozwalają na

sprowadzanie dodatkowych ilości gazu ziemnego do UE w sytuacji kryzysowej. Jednakże wnikliwa analiza możliwości dywersyfikacji dostaw gazu ziemnego w oparciu o terminale LNG wykazała, że pełne wykorzystanie tej infrastruktury na potrzeby zaopatrywania UE w gaz ziemny wymagałoby rozbudowy sieci przesyłowej, aby surowiec ten przesyłać w docelowe miejsca. Mając na uwadze, że łączny potencjał terminali na gaz skroplony w UE wynosi ponad 200 mld m³ gazu ziemnego rocznie, podjąłem się oceny strategii unijnej w zakresie LNG (monografia wieloautorska: *Globalny rynek LNG*). W ten sposób chciałem uzyskać odpowiedź na pytanie badawcze, jakie jest miejsce LNG w polityce energetycznej UE? Określiłem rolę gazu skroplonego w modelu integracji wspólnego rynku energii UE, który zakłada dostęp do globalnego rynku gazu. Wskazałem, że terminale LNG przyczynią się do poprawy bezpieczeństwa energetycznego, rozwoju polityki dywersyfikacji źródeł dostaw gazu ziemnego oraz wzmocnią elastyczność w zakresie obrotu tym surowcem, co wpłynie na spadek jego cen na rynkach światowych. Wymusi to konkurencję pomiędzy eksporterami gazu ziemnego i wpłynie również na spadek cen tego surowca dostarczanego gazociągami, a także przyczyni się do stopniowego odchodzenia od kontraktów długoterminowych. Następnie postanowiłem porównać dwa państwa członkowskie, które mają w różny sposób rozbudowaną infrastrukturę energetyczną, a ta wpływa w sposób bezpośredni na skuteczność polityki dywersyfikacji źródeł dostaw gazu ziemnego. Wybrałem na studium przypadku Polskę oraz Republikę Federalną Niemiec (artykuł: *Energy security different perspectives - Germany and Poland*). W oparciu o jasno określone kryteria oraz użycie analizy porównawczej starałem się porównać politykę bezpieczeństwa energetycznego obydwóch państw. Przeprowadzona analiza wskazała, że państwa mogą ze sobą konkurować w zakresie realizacji różnych projektów infrastruktury energetycznej, które ułatwiają im realizację własnych celów strategicznych odnoszących się do polityki bezpieczeństwa energetycznego. Jednocześnie mogą stanowić dźwignię do budowania swojej pozycji kosztem innych państw.

Powyższe wnioski skłoniły mnie do podjęcia wnikliwej analizy badawczej polityki energetycznej Republiki Federalnej Niemiec w kontekście wspólnego rynku energii UE. Rozumiejąc strategiczne znaczenie infrastruktury energetycznej kontynuowałem pracę naukową nad potencjałem infrastruktury gazowej najbardziej wpływowego państwa UE. Postawiłem pytanie badawcze: czy Republika Federalna Niemiec może odgrywać rolę centrum dystrybucji gazu ziemnego w UE? (artykuł: *Pozycja Niemiec na wspólnym rynku gazu Unii Europejskiej*). Przeprowadzona analiza wykazała, że rozbudowana infrastruktura energetyczna Niemiec stwarza uwarunkowania, aby to państwo stało się energetycznym centrum wobec reszty państw członkowskich, co znajduje odzwierciedlenie w podejściu teoretycznym centrum-peryferie. Następnie zacząłem się zastanawiać, co stanie się w perspektywie czasu czynnikiem zwiększającym pozycję polityczną tego państwa. Na bazie badań przeprowadzonych podczas wyjazdów naukowych do Berlina oraz wielu rozmów i konsultacji z przedstawicielami środowiska naukowego, ekspertami oraz przedstawicielami administracji rządowej i spółek energetycznych, doszedłem do wniosku, że podstawowe znaczenie ma współpraca energetyczna. O ile powszechnie znany jest kontekst dialogu i silnych relacji politycznych i gospodarczych pomiędzy Republiką Federalną Niemiec a Federacją Rosyjską, o tyle w znacznie mniejszym stopniu zbadane są relacje Niemiec

z Norwegią oraz Danią (artykuły: *The political importance of energy cooperation between Germany and Denmark on the European Union energy market*, *Polityczne i ekonomiczne znaczenie integracji energetycznej pomiędzy Norwegią a Niemcami*). W ramach badań w tym zakresie postawiłem pytanie badawcze, jaki jest wpływ współpracy energetycznej Norwegii i Danii na pozycję Niemiec na wspólnym rynku energii UE. Relacje z Norwegią wspierają pozycję Niemiec jako reeksportera gazu ziemnego na unijnym rynku, a także wzmacniają stabilność systemu elektroenergetycznego, gdyż obydwa państwa łączą się podmorskimi kablami umożliwiającymi przesył energii elektrycznej. Należy podkreślić, że cena energii elektrycznej w Norwegii jest jedną z najniższych. Istotne znaczenie dla Niemiec ma również współpraca z Danią, która eksportuje do nich ropę naftową, gaz ziemny, a także jest państwem tranzytowym w zakresie dostaw norweskiej energii elektrycznej. Republika Federalna Niemiec ma również stabilne stosunki polityczne z pozostałymi dostawcami surowców energetycznych. W związku z powyższym pojawia się pytanie badawcze, jakie są strategiczne cele polityki energetycznej Niemiec? (artykuły: *Strategic Goals of Energy Security Policy of the Federal Republic of Germany*, *Strategia polityki energetycznej Republiki Federalnej Niemiec*). Niemcy posiadają umiejętności polityczne polegające na wykorzystaniu swoich wewnętrznych atrybutów do wzmacniania pozycji oraz roli w środowisku międzynarodowym. Jednocześnie potrafią współkreować nowe płaszczyzny rywalizacji politycznej w ramach określonych systemów. Strategicznym celem Niemiec jest wzmacnianie bezpieczeństwa energetycznego poprzez ciągłość dostaw surowców energetycznych oraz energii po optymalnej cenie. Wymaga to utrzymania stabilnych relacji politycznych z dostawcami surowców. Republika Federalna Niemiec dąży do zbudowania centrum dystrybucji gazu ziemnego oraz energii elektrycznej do państw członkowskich. Wykorzystałem metodę analizy czynnikowej i dokonałem w oparciu o badania własne szczegółowego zestawienia przepustowości wszystkich punktów umożliwiających import gazu ziemnego do Niemiec. Ich łączna wartość byłaby w stanie zaspokoić prawie całe zapotrzebowanie importowe wszystkich pozostałych gospodarek unijnych. Pozytywnie zweryfikowałem hipotezę, że Republika Federalna Niemiec ma potencjał stania się centrum dystrybucji gazu ziemnego, zaś pozostałe państwa w tym układzie odgrywałyby peryferyjną rolę odbiorców. Z tego względu Niemcy promują systematyczną rozbudowę infrastruktury energetycznej we wszystkich państwach UE. Z jednej strony uzasadnia się to koniecznością współpracy na wypadek kryzysów gazowych. Jednak z drugiej strony w perspektywie czasu w ramach systemu stanowiącego rynek energii UE dojdzie do zaostrzenia rywalizacji o klientów końcowych, zaś przewagę osiągną państwa posiadające najtańszy do zaoferowania gaz ziemny oraz energię elektryczną. Ponadto Niemcy dążą do globalizacji polityki ochrony środowiska naturalnego oraz systematycznego zwiększania celów klimatycznych, które w sposób naturalny faworyzują wykorzystanie w sektorze energetycznym gazu ziemnego oraz odnawialnych źródeł energii (artykuł: *Dyplomacja klimatyczna instrumentem polityki energetycznej RFN*). Rozwijanie technologii efektywności energetycznej oraz energetyki odnawialnej połączone z modelem przywództwa przez naśladownictwo gwarantować będzie stały wzrost eksportu określonych towarów oraz usług. W literaturze niemieckiej pojawiają się koncepcje stworzone przez niemieckich naukowców, że eksportowany będzie model

polityki energetycznej, a więc niem. *Energiewende*.¹⁰ Z tego względu Niemcy rozwijają własny model transformacji energetycznej, będący polityką pionierską w obszarze energii oraz dążą do jego upowszechnienia w skali globalnej. Dostrzegając te zależności zdecydowałem się wspólnie z naukowcami z innych ośrodków akademickich z Polski i zagranicy przygotować publikację zbiorową opisującą proces transformacji polityki energetycznej w wybranych państwach (publikacja pod współredakcją: *Energy Policy Transition - The Perspective of Different States*). Jako pomysłodawca i współredaktor tej publikacji naukowej zaproponowałem matrycę logiczną rozdziału w drugiej części książki, która następnie była wypełniana treścią dotyczącą struktury bilansu energetycznego, efektywności energetycznej, polityki bezpieczeństwa energetycznego, nowych gałęzi gospodarczych opartych o sektor energii, które stanowią będą płaszczyzny przewag konkurencyjnych na rynku energii. Jestem współautorem trzech rozdziałów w tej publikacji, z których jeden dotyczy bezpośrednio transformacji energetycznej Republiki Federalnej Niemiec (artykuł: *Energy Policy Transition - perspective of Germany*). Jest ona zbudowana poprzez połączenie polityki bezpieczeństwa energetycznego, konkurencyjności oraz ochrony środowiska naturalnego. Prowadząc analizę badawczą dostrzegliśmy, że proces transformacji energetycznej w Niemczech zaczął się już w latach 80-tych XX wieku, zaś jego przyspieszenie jest szczególnie widoczne po 2000 r. W perspektywie długoterminowej proces ten przyczyni się do zwiększenia samowystarczalności energetycznej Niemiec, gdyż coraz większą rolę odgrywać będzie energetyka odnawialna, a docelowo łączenie obszaru energii z technologiami cyfrowymi. Zauważyliśmy również, że Niemcy wykazują się dużą skutecznością w wygrywaniu światowego wyścigu o zdobycie jak największego udziału w łańcuchu produkcji poszczególnych towarów i usług związanych z transportem niskoemisyjnym, który będzie rozwijał się w nadchodzących dekadach. Jego katalizatorem stanie się polityka klimatyczna na poziomie unijnym oraz globalnym. Mając na uwadze powyższe wnioski, postawiłem hipotezę badawczą wskazującą, że unijna polityka energetyczna wspiera osiąganie celów strategicznych polityki energetycznej Republiki Federalnej Niemiec (artykuł: *Republika Federalna Niemiec wobec polityki energetycznej Unii Europejskiej*). Została ona pozytywnie zweryfikowana w toku prac nad rozdziałem do książki, której jestem współredaktorem (publikacja pod współredakcją: *Bezpieczeństwo energetyczne. Koncepcje - wyzwania - interesy*). Ponadto wykazałem, że w niektórych przypadkach cele polityki energetycznej Niemiec są dalej idące niż polityki unijnej, co stanowi pewien drogowskaz rozwoju unijnej polityki w pewnych obszarach. Niemiecka polityka energetyczna w sposób optymalny wykorzystuje procesy decyzyjne wpływające z systemu wskazującego, że polityka energetyczna UE jest obszarem kompetencji dzielonych pomiędzy państwa członkowskie a instytucje unijne. Ich skuteczność kreowania rozwiązań na poziomie krajowym, wpływania na decyzje na poziomie unijnym oraz budowa wzajemnych relacji pomiędzy tymi płaszczyznami, które się wspierają oraz uzupełniają powoduje, że RFN jest zdolna do osiągania celów strategicznych w ramach polityki energetycznej.

C. Wymiar teoretyczny i empiryczny badań

¹⁰ K. Steinbacher, *Exporting the Energiewende. German Renewable Energy Leadership and Policy Transfer*, Springer 2018.

Prowadzone przeze mnie badania miały charakter teoretyczny oraz empiryczny. **W aspekcie teoretycznym moim wkładem w rozwój nauki o polityce jest stworzenie paradygmatu bezpieczeństwa energetycznego**, w którym nie tylko zestawilem definicje tego pojęcia i umieściłem je w kontekście poszczególnych teorii stosunków międzynarodowych, ale przede wszystkim wskazałem kryteria w aspekcie wewnętrznym oraz zewnętrznym, które w mojej ocenie pozwalają na stworzenie paradygmatu. W ten sposób dokonałem identyfikacji oraz klasyfikacji zmiennych wpływających na politykę bezpieczeństwa energetycznego. W literaturze przedmiotu podkreśla się, że różne podmioty są współodpowiedzialne za zapewnienie bezpieczeństwa energetycznego. Niektórzy zwracają uwagę na rolę organizacji międzynarodowych lub podmiotów rynkowych, twierdząc że zliberalizowany rynek jest najważniejszym filarem sektora energii. Wyszedłem z założenia, że podmiotem odpowiedzialnym za zapewnienie bezpieczeństwa energetycznego jest państwo, zaś rynek nie jest w stanie w pełni zagwarantować bezpieczeństwa w tym obszarze. W ujęciu teoretycznym jest to realistyczne spojrzenie w kontekście struktury, a więc realizm strukturalny. Wnioski te potwierdza to, że instrumenty gospodarcze są podrzędne w stosunku do strategicznych celów geopolitycznych poszczególnych państw. Zidentyfikowałem czynniki paradygmatu bezpieczeństwa energetycznego tj. terytorium państwa, interesy narodowe państwa, infrastruktura energetyczna oraz relacje międzynarodowe. Podstawą tego paradygmatu jest państwo wraz ze swoim terytorium, którego kształt i położenie jest stałe. Granice poszczególnych państw mogą się zmieniać wskutek wojen, lecz obserwując ostatnie dziesięciolecie dostrzega się, że zmian takich w skali światowej jest coraz mniej. Oznacza to, że terytorium danego państwa jest naturalnym czynnikiem budującym przewagę konkurencyjną jednych państw nad innymi, gdyż to właśnie z niego wypływają różnice w zakresie obfitości w surowce energetyczne oraz szanse na tranzytową pozycję względem transportu strategicznych nośników energii. Istotne jest, aby państwo wykorzystywało w sposób optymalny szanse wynikające z położenia geograficznego (w tym dostępu do morza) oraz umiało umiejętnie nie tylko eksploatować surowce energetyczne bądź wykorzystywać potencjał geologiczny do tworzenia obiektów infrastruktury energetycznej, lecz również tworzyło na jej podstawie określone koalicje polityczne. Ich celem jest realizacja interesów, które mają fundamentalne znaczenie z perspektywy polityki energetycznej. Szczególnie istotne są interesy geopolityczne, które są nadrzędne względem celów gospodarczych. Ich osiągnięcie wymaga strategicznego planowania, które ma fundamentalne znaczenie w odniesieniu do bezpieczeństwa energetycznego. Dlatego wykorzystanie klasycznego podejścia do geopolityki w kontekście polityki energetycznej umożliwia wytworzenie autorskich narzędzi badawczych. Zamierzam na dalszym etapie pracy naukowej zweryfikować hipotezę badawczą, że współcześnie osie konstruowania sojuszu politycznych przebiegają wzdłuż osi politycznej opartej o surowce energetyczne. Może to spowodować, że niektóre dotychczasowe sojusze polityczne ulegną procesowi erozji i mogą być stopniowo zastępowane przez inne. Tempo tego procesu będzie współzależne od różnych inicjatyw politycznych. Ostatnie konflikty międzynarodowe (Gruzja 2008), Ukraina (2014-obecnie) wskazują, że tradycyjne myślenie geopolityczne jest coraz mocniej powiązane z aspektami problematyki energetycznej. W ten sposób będzie wytwarzał się nowy obraz rzeczywistości politycznej, w której istotną rolę kreującą odgrywać będą strategiczne cele

polityki energetycznej najsilniejszych państw. Będą one w sposób bezpośredni oddziaływać na współczesną mapę geopolityczną świata.

Prowadząc badania nad niemiecką polityką energetyczną doszedłem do oryginalnych wniosków, które stanowią wkład w rozwój rozważań naukowych w tej problematyce. **Po pierwsze, RFN posiada polityczną zdolność kreowania nowych obszarów rywalizacji politycznej w obszarze polityki energetycznej. W ten sposób powstają nowe fragmenty rzeczywistości politycznej. Tworzone są nowe pola gry politycznej oraz nowe formy władzy, o których pisze M. Foucault.**¹¹ Wpisuje się to w nurt "szkoły kopenhaskiej" oraz koncepcję tworzenia agendy politycznej (ang. *agenda setting*). Jedną z nowych form władzy jest przywództwo organizacyjne, o którym pisze M. Müngersdorff podkreślając, że ma ono dużo większy wpływ na procesy decyzyjne niż instrumenty formalne. Należy w tym miejscu zauważyć, że przywództwo organizacyjne zdobywa się najskuteczniej za pośrednictwem pionierskich polityk, które pozwalają na osiąganie wspólnych celów wraz z własnym partykularnym interesem. Powyższe założenie teoretyczne znajduje zastosowanie do analizy badawczej wpływu Republiki Federalnej Niemiec na kształt polityki energetycznej Unii Europejskiej, a także wspólnego rynku energii. Należy podkreślić, że w swoich strategiach energetycznych Niemcy nie artykułują wprost swoich celów geopolitycznych oraz geoeconomicznych. Dostrzeżenie rzeczywistych intencji politycznych wymaga przeprowadzenia wielu analiz oraz badań własnych. Trudnością badawczą jest fakt, że problematyka energetyczna jest obszarem strategicznym, a więc nie wszystkie informacje są łatwo dostępne. Na podstawie własnych badań w zakresie identyfikacji strategicznych celów polityki energetycznej Niemiec doszedłem do oryginalnych wniosków naukowych. Powszechnie znana jest wiedza naukowa w zakresie współpracy energetycznej Niemiec z innymi państwami oraz fakt, że niemiecka gospodarka nakierowana jest na eksport towarów i usług. Jednak w wielu opracowaniach naukowych nie dostrzega się - poza ochroną środowiska naturalnego - funkcjonalności systemowej zewnętrznej polityki klimatycznej oraz transformacji energetycznej realizowanej przez Niemcy. Nie zauważa się instrumentów mających na celu kreowanie definicji, norm, standardów, certyfikacji produktów oraz rozwiązań technologicznych ułatwiających eksport w skali globalnej. Warto zauważyć, że Niemcy posiadają własną strategię standaryzacji towarów (*German Standardisation Strategy*). W ten sposób łatwiej jest kreować narrację polityczną w skali międzynarodowej w systemie gospodarczym. Z tego względu też jednym ze strategicznych celów niemieckiej polityki energetyczno-klimatycznej w aspekcie zewnętrznym jest zbudowanie centrum dystrybucji towarów (m.in. gaz ziemny, energia elektryczna, urządzenia energetyki odnawialnej), usług (m.in. serwisowanie urządzeń opartych o technologie niskoemisyjne), technologii (m.in. efektywności energetycznej, energetyki odnawialnej, elektromobilności), a także modelu transformacji energetycznej (niem. *Energiewende*). Realizacja tego celu wymaga rozwoju wspólnego rynku energii, na którym wymiana handlowa odbywać się będzie bez ograniczeń, a to wymaga rozbudowy połączeń międzysystemowych gazu ziemnego oraz energii elektrycznej. W ten sposób Republika Federalna Niemiec stanie się centrum dystrybucji strategicznych dóbr, od których będzie uzależniała pozostałą część Europy. Nawiązuje to bezpośrednio do koncepcji teoretycznej "centrum - peryferie", w której

¹¹ M. Foucault, *Bezpieczeństwo, terytorium, populacja*, PWN, Warszawa 2018.

dominującą rolę odgrywa państwo zdolne do produkowania i eksportowania swoich dóbr i usług. Niezbędnym elementem staje się system gospodarczy zapewniający wymianę handlową. W tym kontekście zupełnie innego znaczenia nabiera polityka klimatyczna oraz jej ambitne cele w skali globalnej. Staje się ona katalizatorem wzrostu popytu na instalacje niskoemisyjne. Mając powyższe na uwadze zupełnie inaczej odbiera się aktywność polityczną Międzynarodowej Agencji Energetyki Odnawialnej (ang. IRENA), która powstała z inicjatywy Niemiec.

Po drugie, na podstawie swoich badań naukowych sformułowałem tezę, że **Republika Federalna Niemiec realizuje politykę przywództwa przez naśladownictwo (ang. *leadership by diffusion*), której celem jest powielanie niemieckich rozwiązań w obszarze polityki energetycznej w państwach trzecich. W ten sposób osiąga się trwałe przewagi konkurencyjne w ramach polityk gospodarczych i przemysłowych.** To podejście teoretyczne jest mniej znane w polskiej literaturze naukowej, która zdominowana jest przez koncepcje mocarstwa cywilnego (niem. *Zivilmacht*) oraz potęgi gospodarczej (ang. *trade power*). W niemieckiej literaturze naukowej są opracowania wskazujące na funkcjonalność koncepcji *leadership by diffusion*. Pozwala ona narzucać preferencje innym państwom, które odwzorowują w ten sposób pionierskie działania polityczne. H. Kundnani podkreślił, że Niemcy starają się poprzez politykę klimatyczną tworzyć źródła przewag dla swojej gospodarki. Kreowanie wzorców oraz narzucanie narracji powoduje, że państwa trzecie powtarzają określone działania. Tak osiąga się trwałe przewagi konkurencyjne w ramach polityk gospodarczych i przemysłowych. Natomiast strategicznym celem Republiki Federalnej Niemiec jest nie tylko zwiększanie bezpieczeństwa energetycznego państwa, ale również budowanie przewag konkurencyjnych.

Moim wkładem w dyskusję naukową o polityce energetycznej w skali międzynarodowej jest artykuł napisany wspólnie z **Andrea Prontera z Włoch pt. *Energy Security in the Eastern Mediterranean***, który ukazał się w bazie JCR. Przeprowadziliśmy badania w zakresie geopolitycznego znaczenia eksploatacji złóż gazu ziemnego w Izraelu, Grecji, Turcji i na Cyprze w kontekście istniejących oraz realizowanych projektów infrastruktury energetycznej. Pokazaliśmy grę polityczną, jaka ma miejsce w tym regionie pomiędzy państwami, a gaz ziemny przedstawiliśmy jako atrybut umożliwiającym budowanie przewag politycznych jednych państw nad drugimi. Region ten ma istotne znaczenie z punktu widzenia potencjału wynikającego z możliwości eksportu gazu ziemnego do UE. Przeprowadziliśmy analizę badawczą, w jakim zakresie planowane projekty infrastruktury energetycznej są realne, a w jakim stanowią grę polityczną mając na celu uzależnienie od swoich dostaw państwa z regionu.

W moim głównym nurcie badawczym widoczne jest podejście neorealistyczne (realizm strukturalny), gdyż we wszystkich publikacjach odnoszę się do państwa - jako podmiotu w ramach systemu oraz interesów energetycznych, w ramach których prowadziłem dyskurs naukowy. Politykę bezpieczeństwa energetycznego postrzegam w kategoriach "szkoły kopenhaskiej" wskazując na konieczność dostrzegania dynamiki, a nie zatrzymywania się na jej postrzeganiu w kategoriach istniejącego stanu. **Analizując strategiczne cele polityki energetycznej wykorzystuję podejście geopolityczne, jako**

fundamentalne. Przyjmuję założenia prymatu polityki nad ekonomią. Zakładam, że wspólny rynek energii UE jest systemem (przestrzenią), na którym rozgrywają się strategiczne interesy państw w obszarze energii. Postrzegam infrastrukturę energetyczną jako strategiczne aktywa mające zastosowanie do budowania przewagi konkurencyjnej. Wykorzystuję podejście geoeconomiczne, gdyż dostrzegam, że polityka energetyczna może stawać się dźwignią dla polityki gospodarczej i przemysłowej. Moje podejście jest podporządkowane polityce. Analizuję zachowania państw przez pryzmat racjonalnych interesów i celów, którymi się kierują. Fundamentalne znaczenie ma dla mnie zidentyfikowanie celów długoterminowych o charakterze strategicznym.

Moje badania miały również charakter empiryczny, a ich część deskryptywna ma na celu opisanie rzeczywistości będącej projekcją warstwy teoretycznej. Dążenie do użyteczności wyników prowadzonych przeze mnie badań wynika z dotychczasowych doświadczeń zawodowych, podczas których poza pracą w środowisku akademickim pracowałem również w administracji publicznej, organizacji pozarządowej oraz spółce związanej z sektorem energii. W ten sposób oprócz teoretycznych rozważań naukowych miałem również bezpośredni kontakt z osobami odpowiedzialnymi za problematykę energetyczną w państwie. Istotne okazały się również moje wyjazdy badawcze, a w szczególności pobyty w Berlinie, a także Genewie i Wenecji. Wykorzystanie moich doświadczeń z różnych płaszczyzn zawodowych podporządkowane jest pracy badawczej.

D. Zagraniczne pobyty naukowo-badawcze

1. **Kwerenda biblioteczna oraz badania własne na Freie Universität Berlin (Niemcy).** Organ finansujący: Wydział Zarządzania Politechniki Rzeszowskiej im. I. Łukasiewicza ze środków dla młodych naukowców w ramach umowy nr DS/M.ZE.18.003), 2-6 grudnia 2018, projekt: *Polityka energetyczna Republiki Federalnej Niemiec - uwarunkowania prawne i instytucjonalne*. Zakres kwerendy obejmował prace naukowe odnoszące się do koncepcji budowania narracji politycznej oraz współczesnej realizacji interesów geopolitycznych. W trakcie pobytu badawczego przeprowadziłem konsultacje naukowe z przedstawicielami środowiska naukowego oraz organizacji pozarządowych w Berlinie. Rola habilitanta: kierownik projektu, prowadzenie badań własnych.
2. **Kwerenda biblioteczna oraz badania własne na Freie Universität Berlin (Niemcy).** Organ finansujący: Wydział Zarządzania Politechniki Rzeszowskiej im. I. Łukasiewicza ze środków dla młodych naukowców w ramach umowy nr U-808/DS/M), 21-28 września 2016, projekt: *Polityka energetyczna Niemiec - analiza celów strategicznych*. W ramach prac badawczych dokonałem analizy prac doktorskich obronionych na Freie Universität Berlin, aby określić zakres badań realizowany w Niemczech. Wskazałem w ten sposób lukę badawczą. Podczas pobytu badawczego wystąpiłem jako prelegent na międzynarodowej konferencji naukowej

Common Values Arguments, Counterarguments and Courses of Action in the German and Polish European Policy (European Academy Berlin, 20-22.09.2016 r.). Efektem pobytu badawczego jest artykuł naukowy *Energy security from different perspectives – Germany and Poland*, który został wydany w publikacji naukowej niemieckiego wydawnictwa Nomos w Berlinie. Rola habilitanta: kierownik projektu, prowadzenie badań własnych.

3. **Kwerenda biblioteczna oraz badania własne na Freie Universität Berlin (Niemcy).** Organ finansujący: Wydział Zarządzania Politechniki Rzeszowskiej im. I. Łukasiewicza. Podczas pobytu przeprowadziłem badania jakościowe w formie wywiadów z naukowcami. Jednocześnie wziąłem udział jako prelegent w międzynarodowym seminarium naukowym *Gemeinsam oder einsam?" 25 Jahre deutsch-polnische Zusammenarbeit im Energiesektor: Zwischen Energiewende und Energiesicherheit* (DIW Berlin, 24.06.2016 r.). Efektem pobytu nadawczego jest artykuł naukowy *Strategiczne cele bezpieczeństwa energetycznego Republiki Federalnej Niemiec* (wydany w czasopiśmie naukowym "Politeja"). Rola habilitanta: prowadzenie badań własnych.
4. **Pobyt badawczy podoktorski (postdoctoral research) w Deutsches Institut für Wirtschaftsforschung - DIW Berlin (Niemcy).** Organ finansujący: Deutscher Akademischer Austauschdienst (DAAD) 3-miesięczne stypendium badawcze, 1.09-31.11.2015, projekt: *The role of the electricity storages in the European Union internal energy market*. Podczas pobytu badawczego uczestniczyłem jako prelegent w seminarium naukowym *Gas Supply Security in an Energy Union*, które odbyło się 6 października 2015 r. w ramach *Berlin Seminar on Energy and Climate Policy - BSEC*. Porównałem przy użyciu metody komparatystycznej polską i niemiecką perspektywę Unii Energetycznej. Po tym seminarium otrzymałem zaproszenie do przeprowadzenia warsztatu *The big energy challenge* w ramach międzynarodowego seminarium *One. Network. Europe. 25 years of German and European unity*, które odbyło się w European Academy Berlin, 6-10 listopada 2015 r. Zostałem również zaproszony na seminarium eksperckie *The Future of European Energy: Implications for Security, Competitiveness and Climate Change*, które odbyło się 25 listopada 2015 r. w Chatham House (Londyn). Wystąpiłem z referatem naukowym nt. *The Energy Union from differing political sciences perspectives* w dniu 19 listopada 2015 r. podczas *Brown Bag Seminar in DIW*. Podczas pobytu badawczego uczestniczyłem w wielu konferencjach naukowych jako słuchacz m.in. w Agora Energiewende, Freie Universität Berlin, Humboldt-Universität zu Berlin oraz prowadziłem kwerendy naukowe w bibliotekach Humboldt-Universität zu Berlin oraz DIW. Rozpocząłem współpracę z prof. Franziską Holz nad artykułem naukowym *Russian gas exports: option for low-carbon and sustainable energy supplies in China?* Dyskusja naukowa, jaka miała miejsce podczas seminarium *Gas Supply Security in an Energy Union* przyczyniła się do rozpoczęcia współpracy naukowej z prof. Karstenem Neuhoffem oraz dr Kirsten Westphal nad artykułem *Energy security different perspectives:*

Poland and Germany. Rola habilitanta: kierownik projektu, prowadzenie badań własnych.

5. **Pobyt naukowo-badawczy w charakterze gościa Ca'Foscari University of Venice (Włochy)**. Organ finansujący: Politechnika Rzeszowska im. I. Łukasiewicza, 30.06-10.07.2014. Podczas pobytu prowadziłem badania naukowe w zakresie modelu wspólnego rynku energii UE ze szczególnym uwzględnieniem rynku gazowego. W wyniku prowadzonych badań naukowych złożyłem we wrześniu 2014 r. wniosek o grant naukowy Marie Curie Individual Fellowship we współpracy naukowej z prof. Roberto Roson z Ca'Foscari University of Venice. W trakcie pobytu uczestniczyłem również w międzynarodowej konferencji naukowej: *World Finance Conference* (2-4.07.2014) w charakterze słuchacza. Rezultaty badań przeprowadzonych w Wenecji stały się podstawą mojego referatu naukowego na I Ogólnopolski Kongres Europeistyki w 2014 r., na którym zaprezentowałem temat: *Perspektywy rozwoju wspólnego rynku gazu ziemnego UE*. Podczas pobytu naukowego we Włoszech nawiązałem współpracę naukową z drem Andreą Pronterą, z którym przygotowałem w 2015 r. artykuł naukowy *Energy Security in the Eastern Mediterranean*, który został wydany w 2017 r. w czasopiśmie naukowym z bazy JCR "Middle East Policy". Rola habilitanta: prowadzenie badań własnych, praca nad wnioskiem do Marie-Curie Individual Fellowship.
6. **Pobyt naukowo-badawczy na University of Geneva (Szwajcaria)**. Organ finansujący: Politechnika Rzeszowska im. I. Łukasiewicza, 30.04 - 13.05.2014. Podczas pobytu naukowo-badawczego realizowałem kwerendę w bibliotece Uniwersytetu w Genewie, Światowej Organizacji Handlu (WTO) oraz bibliotece Organizacji Narodów Zjednoczonych (ONZ). Prowadziłem również badania jakościowe spotykając się z naukowcami Uniwersytetu w Genewie. Wyniki tych badań przyczyniły się do powstania artykułu naukowego: *Challenges and opportunities of the common EU energy market [w:] Europe in the time of crisis*, red. S. Konopacki, Łódź University Press, Łódź-Kraków 2014, s. 159-168. Jednocześnie podczas realizacji badań jakościowych nawiązałem współpracę naukową z prof. Martinem Patelem, którego efektem stało się przygotowanie wspólnego projektu badawczego na prowadzenie rocznych badań w Szwajcarii. Projekt ten został złożony w listopadzie 2014 r. formie wniosku do „Swiss Excellence Scholarship for Foreign Scholars”, lecz ostatecznie nie uzyskał finansowania. Podczas pobytu na Uniwersytecie w Genewie uczestniczyłem również w seminarium naukowym poświęconym współczesnym wyzwaniom w stosunkach międzynarodowych. Rola habilitanta: prowadzenie badań własnych, praca nad wnioskiem Swiss Excellence Scholarship for Foreign Scholars.
7. **International Guest Week w Rydze (Łotwa)**. Organ finansujący: stypendium Erasmus, 25-29.11.2013. Uczestniczyłem w International Guest Week, a także realizowałem badania w zakresie znaczenia terminali LNG w odniesieniu do dywersyfikacji dostaw gazu ziemnego. Przeprowadzone dyskusje naukowe oraz

analiza materiałów bibliotecznych wpłynęły na ostateczny kształt artykułu naukowego: *Znaczenie terminali LNG na wspólnym rynku energii UE*, który został wydany w czasopiśmie naukowym "Polityka i Społeczeństwo". Rola habilitanta: prowadzenie wykładów podczas International Guest Week: "Energy policy of the EU and financial crisis", "The importance of alternative sources of energy".

8. **International Staff Week w Kortrijk (Belgia).** Organ finansujący: stypendium Erasmus, 18-22.11.2013. Podczas pobytu miałem okazję przeprowadzić dyskusje naukowe, które przyczyniły się do podjęcia tematu roli Sojuszu Północnoatlantyckiego (NATO) w zapewnianiu bezpieczeństwa energetycznego Europy, którego efektem stał się artykuł naukowy: *NATO's Role in Ensuring Energy Security in Europe*, [w:] R. Czulda, R. Łoś, *NATO Towards the Challenges of a Contemporary World*, International Relations Research Institute - Department of Theory of Foreign and Security Policy, Warsaw-Lodz 2013, s. 247-254. Rola habilitanta: prowadzenie wykładów podczas International Staff Week: "Energy resources as strategic natural resources".
9. **Prowadzenie wykładów na KATHO University College w Kortrijk (Belgia).** Organ finansujący: stypendium Erasmus, 18-24.03.2013. W trakcie pobytu odbyłem serię spotkań z pracownikami naukowymi, podczas których dyskutowałem o wyzwania polityki energetycznej Belgii oraz UE. Dyskusje okazały się cennym doświadczeniem w zakresie postrzegania problematyki z perspektywy Belgii. Rola habilitanta: prowadzenie wykładów: "Energy policy of the EU", "The importance of alternative sources of energy", "Shale gas - new opportunity for Europe".

E. Prezentowanie wyników badań naukowych oraz poddawanie ich pod dyskusję na konferencjach naukowych

1. Międzynarodowe konferencje naukowe

- a. **Polska, Warszawa, European International Studies Association we współpracy z Instytutem Stosunków Międzynarodowych Uniwersytetu Warszawskiego i Polskim Towarzystwem Studiów Międzynarodowych, 8th Pan – European Conference on International Relations - One International Relations or Many? Multiple Worlds, Multiple Crises, 18-21.09.2013 r.** Wygłosiłem referat naukowy: *The Russian pipelines – Modernization or devastation* oraz pełniłem funkcję chairmana panelu: *Russia's 'Hot Spots': Potential sources of crises for Russian state*.
- b. **Polska, Słubice, Uniwersytet Adama Mickiewicza w Poznaniu, XV Międzynarodowa Konferencja Naukowa: Europa XXI wieku. Bezpieczeństwo Europy, Unii Europejskiej i Polski w obliczu obecnych i przyszłych zagrożeń. Diagnozy i scenariusze na przyszłość, 5-6.02.2015 r.** Wygłosiłem referat naukowy: *Wpływ kryzysów energetycznych na rozwój koncepcji wspólnego rynku energii UE*.
- c. **Bulgaria, Albena, International Multidisciplinary Scientific Conferences on Social Sciences & Arts, SGEM Conference on Political Sciences, Law, Finance, Economics & Tourism, 1-10.09.2014 r.** Wygłosiłem dwa referaty naukowe: *Security in the*

natural gas supplies to the countries of the Visegrad Group oraz *Assessment of the gas infrastructure in the context of establishing internal energy market*. W 2015 r. zostały opublikowane w Web of Science.

- d. **Litwa, Kaunas, Institute of Europe of Faculty of Social Sciences, Arts and Humanities of Kaunas University of Technology (KTU)**, International Conference: *Initiatives Towards Political, Economic and Social Development of Europe*, 27.03.2015 r. Przedstawiłem artykuł naukowy: *Types of Barriers to the Integration of the EU Gas Market*.
- e. **Niemcy, Berlin, Deutsches Institut für Wirtschaftsforschung (DIW)**, Berlin Seminar on Energy and Climate Policy, *Gas Supply Security in an Energy Union*, 6.10.2015 r. Zaprezentowałem referat naukowy dotyczący porównania polskiej i niemieckiej perspektywy Unii Energetycznej - *Gas Supply Security in an Energy Union*.
- f. **Polska, Kraków, Akademia Górniczo-Hutnicza**, *Conference on the Sustainable Energy and Environment Development*, 17.05.2016 r. Przedstawiłem referat: *The political importance of energy cooperation between Germany and Denmark on the European Union energy market*.
- g. **Polska, Poznań, Uniwersytet Adama Mickiewicza**, *Towards a common European energy policy? Perceptions of energy security*, 18-20.05.2016 r. Zaprezentowałem referat: *Poland and Germany - different perspective of the EU energy policy*.
- h. **Niemcy, Berlin, Europäische Akademie Berlin**, *Common Values. Arguments, Counterarguments and Courses of Action in the German and Polish European Policy*, 20-22.09.2016 r. Zaprezentowałem referat naukowy *Great Energy Challenge: Security, responsibility and national interests at the example of energy and climate politics*.
- i. **Czechy, Praga, 12th Pan-European Conference on International Relations, A New Hope: Back to the Future of International Relations**, 12-15.09.2018 r. Wziąłem udział w dyskusji naukowej w ramach round-table prezentując temat: *The Natural Gas Supplies as an Instrument of Geopolitical Conflict Between the Russia Federation and Ukraine*.

j.

2. Krajowe konferencje naukowe:

- a. **Rzeszów, Politechnika Rzeszowska**, 28.05.2013 r., *Polityka polska w Europie. Tradycje, współczesność, wyzwania przyszłości*. Przedstawiłem referat naukowy: *Szanse i zagrożenia dla bezpieczeństwa energetycznego Polski na wolnym rynku energii*.
- b. **Warszawa, Uniwersytet Warszawski**, 18-20.09.2014 r., *Ogólnopolski Kongres Europeistyki „Polska w okresie integracji europejskiej – dekada doświadczeń*. Zaprezentowałem referat naukowy: *Perspektywy rozwoju wspólnego rynku gazu ziemnego UE*.

- c. **Poznań, Uniwersytet Adama Mickiewicza w Poznaniu, Fundacja na rzecz Czystej Energii**, 17.06.2014 r., *Europejski Wymiar Bezpieczeństwa Energetycznego Polski a Ochrona Środowiska*. Przedstawiłem referat naukowy: *Pozycja Niemiec na wspólnym rynku gazu Unii Europejskiej*.
- d. **Rzeszów, Uniwersytet Rzeszowski**, *Polityka bezpieczeństwa w świetle uwarunkowań politycznych, gospodarczych i społecznych*, 10-11.06.2014 r. Przedstawiłem referat naukowy: *Bezpieczeństwo energetyczne Polski na wspólnym rynku energii UE*.
- e. **Rzeszów, Politechnika Rzeszowska im. Ignacego Łukasiewicza**, *Bezpieczeństwo energetyczne na wspólnym rynku energii UE*, 28.04.2015 r. Przedstawiłem referat naukowy: *Ocena infrastruktury energetycznej w kontekście stworzenia hubu gazowego w Polsce*. Byłem przewodniczącym komitetu organizacyjnego oraz sekretarzem komitetu naukowego konferencji.
- f. **Kielce, Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach**, warsztaty metodologiczne: *VII Ogólnopolskie Europeistyczne Warsztaty Metodologiczne*, 21-22.06.2016 r. Przedstawiłem temat: *Analiza celów polityki energetycznej Niemiec na forum unijnym*.
- g. **Kraków, Uniwersytet Jagielloński**, *I Jagiellońskiej Konferencja Bezpieczeństwa „Meandry współczesnego bezpieczeństwa: między globalizacją a renacjonalizacją*, 21-22.09.2016 r. Zaprezentowałem referat naukowy: *Bezpieczeństwo energetyczne Niemiec - analiza celów geopolitycznych*.
- h. **Warszawa, Uniwersytet Warszawski**, *Polityki zagraniczne państw Unii Europejskiej*, 21.10.2016 r. Wygłosiłem referat naukowy: *Polityka zagraniczna Republiki Federalnej Niemiec - instytucjonalne przywództwo w obszarze polityki energetycznej*.
- i. **Lublin, Katolicki Uniwersytet Lubelski**, *Bezpieczeństwo energetyczne Polski i Unii Europejskiej*, 25.11.2016 r. Przedstawiłem referat naukowy: *Niemcy a polityka energetyczna Unii Europejskiej*.
- j. **Szczecin, Uniwersytet Szczeciński**, *II Ogólnopolski Kongres Europeistyki - Państwo w Unii Europejskiej*, 26-28.09.2017 r. Wygłosiłem referat naukowy: *Interesy a współpraca w ramach polityki energetycznej - ujęcie teoretyczne na przykładzie relacji Polski i Niemiec*.
- k. **Rzeszów, Uniwersytet Rzeszowski**, *Współczesna polityka bezpieczeństwa – aspekty militarne i społeczno-gospodarcze*, 17-18.10.2017 r. Zaprezentowałem referat naukowy: *Dywersyfikacja źródeł dostaw gazu ziemnego na Ukrainę*.
- l. **Kraków, Uniwersytet Jagielloński**, *VII Ogólnopolska Konwencja Polskiego Towarzystwa Studiów Międzynarodowych pt. Myśleć globalnie, działać regionalnie: Studia regionalne w perspektywie nauki o stosunkach międzynarodowych*, 9-10.11.2017 r. Przedstawiłem referat naukowy: *Hegemonia Republiki Federalnej Niemiec - studium przypadku sektora energii*.
- m. **Lublin, Katolicki Uniwersytet Lubelski**, *Idea Europy a Wyzwania Współczesności: Unia Europejska w 60 lat po podpisaniu Traktatu Rzymskiego i w 50 lat po śmierci*

Konrada Adenauera, 28-29.11.2017 r. Wygłosiłem referat naukowy: Polityka energetyczna Niemiec w ramach Unii Europejskiej.

- n. **Kraków, Uniwersytet Jagielloński, Traktat lizboński. Dobre rozwiązanie w czasach kryzysów?**, 13-14.12.2017 r. Wygłosiłem referat naukowy: *Wpływ traktatu lizbońskiego na politykę energetyczną UE.*
- o. **Lublin, UMCS, IV Ogólnopolski Kongres Politologii, Państwo w czasach zmiany**, 18-20.09.2018 r. Zaprezentowałem temat: *Transformacja energetyczna Niemiec jako odpowiedź na wyzwanie zrównoważonego rozwoju.*

5. Pozostałe obszary zainteresowań naukowych i pozostałe osiągnięcia naukowo-badawcze oraz organizacyjne

5.1. Pozostałe obszary zainteresowań naukowych i osiągnięcia w tym zakresie

Oprócz głównego kierunku badań naukowych, jakim są *strategiczne interesy polityki energetycznej państwa w kontekście budowy wspólnego rynku energii Unii Europejskiej* moje zainteresowania badawcze koncentrowały się również na innych zagadnieniach naukowych, w ramach których opublikowałem łącznie 28 prac, na które składają się 2 monografie autorskie, 9 artykułów naukowych oraz 16 rozdziałów w publikacjach zbiorowych oraz 1 rozdział w podręczniku akademickim.

I. Jednym z dodatkowych obszarów badawczych jest problematyka polityki bezpieczeństwa energetycznego Polski, którą rozpocząłem w pracy doktorskiej. Składa się na nią 16 prac, które obejmują: 2 monografie, 1 pracę zbiorową pod współredakcją oraz 5 artykułów naukowych i 8 rozdziałów w publikacjach zbiorowych.

Monografie, które zostały wydane na podstawie pracy doktorskiej rozszerzyłem o treści, które w doktoracie się nie znalazły, a zostały po pierwsze, zasugerowane mi przez recenzentów w przewodzie doktorskim, po drugie przez recenzentów poszczególnych monografii, a po trzecie wynikały z konieczności aktualizacji treści. W monografii pt. *Bezpieczeństwo energetyczne Polski. Wymiar teoretyczny i praktyczny* (Warszawa 2014) dodałem rozdział 1.2. *Wskaźniki bezpieczeństwa energetycznego* (s. 34-40), rozszerzyłem treść rozdziału 2.2. *Polityka dywersyfikacji dostaw surowców energetycznych w latach 2004-2014* (o zakres czasowy do 2014 r., s. 161-183), a także dodałem rozdział 2.3. *Bezpieczeństwo energetyczne Polski na wspólnym rynku energii UE - perspektywa roku 2020* (s. 183-189). Oznacza to, że w aspekcie teoretycznym prowadziłem również badania nad mierzaniem bezpieczeństwa energetycznego państwa. Z tego względu dokonałem analizy wskaźników bezpieczeństwa energetycznego, które w mojej ocenie mogłyby mieć zastosowanie do zbudowania indeksu bezpieczeństwa energetycznego. Badania w tym zakresie odniosłem do Polski. Zatem moim wkładem w rozwój nauki w tym zakresie był rozdział w ww. monografii pt. *Wskaźniki bezpieczeństwa energetycznego*. Monografia została również uzupełniona względem doktoratu o dane z okresu 2010-2014.

Natomiast w monografii *Polski wpływ na kształtowanie polityki energetycznej UE 2004-2015* (Warszawa 2016) rozbudowany został rozdział 2. *Wyzwania polityki energetycznej Unii Europejskiej* (s. 56-83), natomiast pozostała część monografii została przeze mnie zaktualizowana o dane z okresu 2010-2015.

W artykułach naukowych dokonałem oceny polityki dywersyfikacji źródeł i kierunków dostaw gazu ziemnego i ropy naftowej do Polski, a także wskazałem na perspektywy rozwoju tej polityki. Posługując się metodą analizy czynnikowej, a także analizą porównawczą z zastosowaniem wskaźnika agregatowego przedstawiłem dynamikę zmian bezpieczeństwa energetycznego w odniesieniu do gazu ziemnego w latach 2009-2015. Dokonałem aktualizacji indeksu bezpieczeństwa energetycznego, który opracowany został przez Instytut Kościuszki (2009 r.). Uwzględniając dane z 2015 r. wykonałem własne obliczenia i badania, zestawiając je z indeksem pochodzącym z 2009 r. Przeprowadzone badania pozwoliły na zidentyfikowanie czynników, które zazwyczaj są pomijane w dyskusjach oraz literaturze naukowej. Przeprowadzone badania w tym zakresie wskazują, że istnieje potencjał na dalsze prace w tym kierunku, a w szczególności kwestią otwartą jest rekonstrukcja składowych indeksu, gdyż bezpieczeństwo energetyczne jest stale zmieniającym się procesem, a nie stanem. Swoją ocenę badawczą oparłem o analizę rozwoju infrastruktury energetycznej oraz prognozę zapotrzebowania, skupiając się na gazie ziemnym. Jednocześnie przeprowadziłem analizę uwarunkowań geopolitycznych rynku gazu ziemnego, a także oceniłem poziom konkurencyjności tego paliwa. Na podstawie wyników tych prac sformułowałem pytanie dotyczące znaczenia infrastruktury energetycznej w kontekście wzmocnienia bezpieczeństwa energetycznego oraz poprawy konkurencyjności gospodarki Polski. Swoje badania skupiłem na problematyce gazu ziemnego, ale dokonałem również oceny bezpieczeństwa sieci przesyłowych energii elektrycznej. Postawiłem również pytanie badawcze, czy Polska posiada wystarczający potencjał do stworzenia hubu gazowego dla Europy Środkowo-Wschodniej. Badania w tym zakresie wskazały, że priorytetowe i strategiczne znaczenie ma rozbudowa infrastruktury energetycznej umożliwiającej dywersyfikację źródeł dostaw surowców energetycznych poprzez Morze Bałtyckie. Pozwoliłoby to na poprawę możliwości zróżnicowania dostawców gazu ziemnego. Wykazałem, że znaczący wpływ na rozbudowę infrastruktury energetycznej w Polsce ma członkostwo w Unii Europejskiej. Doszedłem do wniosku, że Polska powinna wpisywać swoje projekty infrastruktury energetycznej w strategiczne cele na poziomie unijnym, aby wzmocnić swoją pozycję negocjacyjną wobec dotychczasowych dostawców gazu ziemnego. Z tego względu dokonałem oceny wpływu unijnych regulacji prawnych na bezpieczeństwo energetyczne Polski. Zidentyfikowałem czynniki ułatwiające ocenę roli UE w zakresie kształtowania bezpieczeństwa energetycznego Polski. Stwarzają one określone szanse i zagrożenia, gdyż unijna polityka energetyczną jest obszarem kompetencji dzielonych, w którym nadal istotną rolę odgrywają partykularne interesy państw członkowskich. Z tego względu zbadałem również w jakim zakresie Polska współkształtuje bezpieczeństwo energetyczne UE oraz w jakich okolicznościach wykazywała się największą aktywnością polityczną. Doszedłem do wniosku, że okres kryzysów gazowych był najlepszym momentem na rozpoczęcie procesu politycznego mającego na celu wpływanie na unijną politykę energetyczną. Proces ten jest niezwykle skomplikowany, zaś istotne znaczenie mają polskie

doświadczenia związane ze sprawowaniem prezydencji w Radzie Europejskiej. Do prac z powyższego zakresu zaliczam:

A. Monografie:

1. Ruszel M., 2014, *Bezpieczeństwo energetyczne Polski. Wymiar teoretyczny i praktyczny*, Wydawnictwo Rambler, Warszawa, ss. 238.
2. Ruszel M., 2016, *Polski wpływ na kształtowanie polityki energetycznej UE 2004-2015*, Wydawnictwo Difin, Warszawa, ss. 222.

B. Artykuły naukowe:

1. Ruszel M., 2013, *Infrastrukturalne możliwości dywersyfikacji kierunków dostaw gazu ziemnego do Polski w perspektywie 2020*, "Humanities and Social Science", tom XVIII (nr 3/2013), s. 145-158.
2. Ruszel M., 2013, *Znaczenie regulacji prawnych i instytucjonalnych UE w kształtowaniu bezpieczeństwa energetycznego Polski*, "Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Rzeszowskiego", seria prawnicza, Prawo nr 13 (wydanie specjalne) red. E. Dynia, s. 135-147.
3. Szurlej A., Ruszel M., Olkulski T., 2015, *Czy gaz ziemny będzie paliwem konkurencyjnym?*, "Rynek Energii", nr 5(120)/2015, s. 3-8.

Mój wkład w powstanie pracy polegał na ocenie geopolitycznych uwarunkowań rynku gazu ziemnego z perspektywy polskiego rynku oraz współpracy przy stworzeniu wstępu i podsumowania. Swój udział procentowy szacuję na: 45%.

4. Gędek S., Ruszel M., 2016, *Ocena bezpieczeństwa ekonomicznego polskiego sektora ropy naftowej - stan i perspektywy*, "Zeszyty Naukowe Instytutu Gospodarki Surowcami Mineralnymi i Energią PAN", nr 95, Kraków, s. 265-274.

Mój wkład w powstanie tej pracy polegał na analizie obecnego stanu zaopatrzenia Polski w ropę naftową, ocenie polityki bezpieczeństwa energetycznego państwa w tym zakresie, a także współpracy przy stworzeniu wstępu i podsumowania artykułu. Swój udział procentowy szacuję na: 80%.

5. Ruszel M., 2017, *Ocena bezpieczeństwa dostaw gazu ziemnego do Polski - stan obecny i perspektywa do 2025 r.*, "Polityka energetyczna" zeszyt 1, tom 20 / 2017, s. 5-22.

C. Rozdziały w publikacjach zbiorowych:

1. Ruszel M., 2012, *Polityka energetyczna UE w okresie prezydencji polskiej*, [w:] *Prezydencja Polski w Radzie Europejskiej. Bilans osiągnięć*, red. S. Konopacki, Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń, s. 98-110.
2. Ruszel M., 2012, *Polityka energetyczna w stosunkach polsko-rosyjskich*, [w:] *Wybrane problemy przeciwdziałania zagrożeniom bezpieczeństwa publicznego*,

- red. I. Oleksiewicz, M. Polinceusz, Oficyna Wydawnicza Politechniki Rzeszowskiej, Rzeszów, s. 148-168.
3. Ruszel M., 2013, *Rola Unii Europejskiej w kształtowaniu bezpieczeństwa energetycznego Polski*, [w:] *Polska w Unii Europejskiej. Bilans dekady*, red. F. Tereskiewicz, Kancelaria Prezydenta RP, Warszawa, s. 272-293.
 4. Ruszel M., 2013, *Bezpieczeństwo sieci przesyłowych energii elektrycznej Polski*, [w:] *Paradygmaty badań nad bezpieczeństwem*, red. M. Kopczewski, I. Grzelczak-Miłoś, M. Walachowska, Wydawnictwo Wyższej Szkoły Bezpieczeństwa, Poznań, s. 561-570.
 5. Ruszel M., 2015, *Wpływ Polski na kształtowanie polityki energetycznej Unii Europejskiej*, [w:] *Dziesięć lat członkostwa Polski w Unii Europejskiej. Próba bilansu i nowe otwarcie*, red. J. Fiszer, ISP PAN, Warszawa, s. 381-399.
 6. Ruszel M., 2015, *Ocena infrastruktury energetycznej w kontekście stworzenia hubu gazowego w Polsce* [w:] *Bezpieczeństwo energetyczne na wspólnym rynku energii UE*, red. S. Gędek, M. Ruszel, Wydawnictwo Rambler, Warszawa, s. 71-82.
 7. Ruszel M., 2015, *Infrastruktura energetyczna Polski filarem bezpieczeństwa energetycznego i konkurencyjności gospodarki*, [w:] *Ku przyszłości. O Polsce za 25 lat*, red. S. Domaradzki, M. Haczowska, Kancelaria Prezydenta RP, Warszawa, s. 91-114.
 8. Ruszel M., 2015, *Bezpieczeństwo gazowe Polski na wspólnym rynku energii UE*, [w:] *Polityka bezpieczeństwa w wymiarze globalnym, europejskim i krajowym*, red. P. Grata, M. Delong, Uniwersytet Rzeszowski, Rzeszów, s. 295-304.

D. Prezentowanie wyników badań naukowych oraz poddawanie ich pod dyskusję na konferencjach naukowych

1. **Lublin, Katolicki Uniwersytet Lubelski**, 5.06.2013 r., *Bezpieczeństwo energetyczne Europy*. Zaprezentowałem referat naukowy: *Polska wobec polityki energetycznej Unii Europejskiej*.
2. **Łódź, Uniwersytet Łódzki**, 17.04.2013 r., *Polski gaz łupkowy*. Zaprezentowałem referat naukowy: *Potencjalne kierunki eksportu polskiego gazu z łupków*.
3. **Rzeszów, Uniwersytet Rzeszowski**, 21.02.2013 r., *Wpływ prawa Unii Europejskiej na prawo krajowe*. Przedstawiłem referat naukowy: *Znaczenie regulacji prawnych i instytucjonalnych w kształtowaniu bezpieczeństwa energetycznego Polski*.
4. **Warszawa, Polska Akademia Nauk, Katolicki Uniwersytet Lubelski, Uniwersytet Warszawski, Uczelnia Łazarskiego, Fundacja im. K. Adenauera**, 5-6.06.2014 r., *Dziesięć lat Polski w Unii Europejskiej – nowe otwarcie*, Wygłosiłem referat naukowy: *Wpływ Polski na kształtowanie polityki energetycznej Unii Europejskiej*.
5. **Warszawa, Akademia Obrony Narodowej**, 21-22.01.2016 r., *Strategiczne projektowanie bezpieczeństwa narodowego Rzeczypospolitej Polskiej*, Zaprezentowałem referat naukowy: *Cele strategiczne w zakresie bezpieczeństwa energetycznego Polski*.
6. **Zakopane, Instytut Gospodarki Surowcami Mineralnymi i Energią Polskiej Akademii Nauk**, 9-12.10.2016 r., *XXX Konferencja z cyklu: Zagadnienia Surowców*

Energetycznych i Energii w Gospodarce Krajowej. Zaprezentowałem wspólnie z dr hab. inż. Stanisławem Gędkiem, prof. PRz referat naukowy: Ocena bezpieczeństwa dostaw ropy naftowej do Polski - stan obecny i perspektywy.

II. Kolejny kierunek prowadzonych przeze mnie badań dotyczy polityki bezpieczeństwa energetycznego w ramach Sojuszu Północnoatlantyckiego (NATO). Zagadnienia te są istotne również z punktu widzenia bezpieczeństwa energetycznego Polski, a więc tym samym obszar moich zainteresowań badawczych częściowo powiązany jest z tematyką polityki bezpieczeństwa energetycznego Polski. Postawiłem pytanie badawcze o rolę NATO w zakresie wzmacniania bezpieczeństwa energetycznego Europy. Rozważania naukowe prowadziłem również w celu uzyskania odpowiedzi na pytanie, czy rządy państw europejskich posiadają wolę polityczną, aby przekazywać część kompetencji odnoszących się do polityki bezpieczeństwa energetycznego na poziom NATO. Analiza badawcza doprowadziła mnie do wniosków, że problematyka bezpieczeństwa energetycznego ma strategiczne znaczenie dla NATO, ale organizacja ta nie będzie głównym podmiotem odpowiedzialnym za jej zapewnienie w Europie. Różnorodność interesów państw członkowskich powoduje, że powinny one nieustannie budować zaufanie polityczne poprzez wymianę informacji oraz stałe konsultacje wewnętrzne, które ułatwią identyfikację zagrożeń we wczesnej fazie. Istotną rolą będzie również stałe podnoszenie kompetencji państw członkowskich w zakresie ochrony obiektów infrastruktury krytycznej, do której zalicza się infrastruktura energetyczna, a także wspieranie rozwoju nowoczesnych technologii w obszarze energii. Niniejszy kierunek badań obejmuje 3 rozdziały w publikacjach zbiorowych, z czego dwa w języku angielskim:

A. Rozdziały w publikacjach zbiorowych:

1. Ruszel M., 2013, *NATO's Role in Ensuring Energy Security in Europe*, [w:] R. Czulda, R. Łoś, *NATO Towards the Challenges of a Contemporary World*, International Relations Research Institute - Department of Theory of Foreign and Security Policy, Warszawa-Lódź, s. 247-254.
2. Ruszel M., 2016, *Bezpieczeństwo energetyczne w regionie Morza Bałtyckiego* [w:] *V Ogólnopolska Konferencja Naukowa Bezpieczeństwa i Obronności Security & Defence - Współczesne uwarunkowania bezpieczeństwa europejskiego*, red. B. Pączek, Wydawnictwo BP, Gdynia, s. 175-186.
3. Ruszel M., 2018, *NATO and energy security in European Union*, [w:] *A Transatlantic or European Perspective of World Affairs: NATO and the European Union Towards Problems of International Security in the 21st Century*, red. A. Podraza, Biblioteka Benjamin Franklin, Spain, s. 169-182.

B. Prezentowanie wyników badań naukowych oraz poddawanie ich pod dyskusję na konferencjach naukowych

1. **Polska, Warszawa, 8.06.2016 r., NATO Energy Security Forum 2016. NATO's role in European Energy Security. The Maritime Dimension.** Wygłosiłem referat naukowy: *Description of current system.*

2. **Polska, Gdynia, Akademia Marynarki Wojennej**, 7-8.11.2016 r., V Konferencja Naukowa Bezpieczeństwa i Obronności Security&Defence "*Współczesne uwarunkowania bezpieczeństwa europejskiego*". Przedstawiłem referat naukowy: *Bezpieczeństwo energetyczne w regionie Morza Bałtyckiego*.
3. **Polska, Łódź, Uniwersytet Łódzki**, 15-16.11.2016 r., *NATO Towards the Challenges of a Contemporary World – After the Warsaw 2016 Summit*. Przedstawiłem referat naukowy: *The Role of NATO in Ensuring Energy Security in the Baltic Sea Region*.

III. Ostatnim obszarem naukowym podejmowanym przeze mnie są zagadnienia związane z rolą surowców energetycznych z perspektywy bezpieczeństwa energetycznego oraz procesów transformacji energetycznej.

Przede wszystkim dokonałem analizy znaczenia surowców energetycznych w świetle teorii stosunków międzynarodowych, a także określiłem ich znaczenie w kontekście produkcji energii elektrycznej. Prowadziłem również rozważania naukowe na temat możliwości zróżnicowania źródeł dostaw surowców energetycznych na Ukrainę, a także zastanawiałem się nad rolą Ukrainy w zakresie zapewniania bezpieczeństwa energetycznego UE. Interesowałem się znaczeniem gazu ziemnego dla ukraińskiej gospodarki, a także prowadziłem badania mające na celu określenie roli tego surowca dla bezpieczeństwa energetycznego w regionie Bliskiego Wschodu. Znaczenie surowców energetycznych ulega systematycznym zmianom, dlatego podjąłem w gronie naukowców z innych ośrodków problematykę bilansowania zapotrzebowania na gaz ziemny poprzez wykorzystanie gazu skroplonego. Mając na uwadze ciągły rozwój technologiczny przeprowadziłem analizę badawczą wspólnie z naukowcami z innych ośrodków w zakresie koncepcji transformacji energetycznej oraz rozwoju elektromobilności jako nowej polityki przemysłowej, która z jednej strony wspiera rozwój gospodarczy, a z drugiej przyczynia się do zmniejszenia uzależnienia od importu ropy naftowej. Efektem badań z tego obszaru jest 10 prac, do których zaliczają się: 4 artykuły naukowe, 5 rozdziałów w pracach zbiorowych oraz 1 rozdział w podręczniku akademickim.

A. Artykuły naukowe:

1. Ruszel M., 2014, *Security in the natural gas supplies to the countries of the Visegrad Group*, International Multidisciplinary Scientific Conferences on Social Sciences & Arts, SGEM Conference on Political Sciences, Law, Finance, Economics & Tourism, 3-9 September 2014, Bulgaria, Conference Proceedings, tom 1, Albena 2014, s. 3-9. Indeksowany w **Web of Science**.
2. Ruszel M., 2015, *Potencjalne możliwości eksportu gazu ziemnego z basenu Morza Śródziemnego do Europy*, "TEKA Komisji Politologii i Stosunków Międzynarodowych", nr 10(2) 2015, PAN Oddział w Lublinie, UMCS, Lublin, s. 125-136.
3. Ruszel M., 2017, *Rola surowców energetycznych w procesie produkcji energii elektrycznej w UE do 2050*, "Polityka energetyczna - Energy Policy Journal", tom 20, zeszyt 3, s. 5-16.

4. Biały R., Janusz P., Ruszel M., Szurlej A., 2018, *Znaczenie dostaw LNG w zbilansowaniu zapotrzebowania na gaz ziemny krajów UE*, "Zeszyty Naukowe Instytutu Gospodarki Surowcami Mineralnymi i Energią PAN", nr 102/2018, s. 231–244.

Mój wkład w powstanie tej pracy polegał na analizie zmian na rynku gazu Unii Europejskiej oraz określeniu znaczenia dostaw gazu skroplonego w kontekście bezpieczeństwa energetycznego. Swój udział procentowy szacuję na: 25%.

B. Rozdziały w pracach zbiorowych:

1. Ruszel, M., 2013, *Surowce energetyczne jako atrybuty państwa w stosunkach międzynarodowych*, [w:] *Poziomy analizy stosunków międzynarodowych*, red. E. Halizak, M. Pietraś, tom II, Polskie Towarzystwo Stosunków Międzynarodowych, Wydawnictwo Rambler, Warszawa, s. 93-104.
2. Ruszel M., 2014, *Dywersyfikacja kierunków dostaw gazu ziemnego na Ukrainę - cel polityczny czy instrument negocjacyjny?*, [w:] *Bezpieczeństwo energetyczne. Rynki surowców i energii - teraźniejszość i przyszłość. Tom 1 - polityka - gospodarka - zasoby naturalne i logistyka*, red. P. Kwiatkowski, Poznań, s. 75-102.
3. Ruszel M., 2015, *Znaczenie gazociągów tranzytowych Ukrainy dla bezpieczeństwa energetycznego Europy*, [w:] *Bezpieczeństwo energetyczne. Rynki surowców i energii. Energetyka w czasach politycznej niestabilności*, red. P. Kwiatkiewicz, R. Szczerbowski, Poznań, s. 583-592.
4. Młynarski T., Szurlej A., Ruszel M., 2017, *The concept of energy transition*, [w:] *Energy Policy Transition - The Perspective of Different States*, red. M. Ruszel, T. Młynarski, A. Szurlej, Ignacy Lukaszewicz Energy Policy Institute, Rzeszow, s. 28-37.

Mój wkład w powstanie tej pracy polegał na analizie badawczej koncepcji transformacji energetycznej w świetle polityki bezpieczeństwa energetycznego. Swój udział procentowy szacuję na 60%.

5. Ruszel M., Szurlej A., 2017, *Electromobility as a new segment of the economy*, [w:] *Energy Policy Transition - The Perspective of Different States*, red. M. Ruszel, T. Młynarski, A. Szurlej, Ignacy Lukaszewicz Energy Policy Institute, Rzeszow, s. 38-50.

Mój wkład w powstanie pracy polegał na określeniu barier związanych z rozwojem elektromobilności, a także wskazaniu strategicznego znaczenia surowców dla rozwoju nowej gałęzi polityki przemysłowej. Współpracowałem przy stworzeniu wstępu i podsumowania artykułu. Swój udział procentowy szacuję na 70%.

C. Rozdział w podręczniku akademickim:

1. Ruszel M., 2015, *Polityka energetyczna*, [w:] *Unia Europejska 2014+*, red. E. Małuszyńska, G. Mazur, Difin, Warszawa, s. 345-358.

D. Prezentowanie wyników badań naukowych oraz poddawanie ich pod dyskusję na konferencjach naukowych

1. **Polska, Rzeszów, Politechnika Rzeszowska**, 14.06.2013 r., *Perspektywy integracji Ukrainy z Unią Europejską*. Wygłosiłem referat naukowy: *Dywersyfikacja dostaw gazu ziemnego na Ukrainę*.
2. **Polska, Opole, Politechnika Opolska**, *Europejska konwencja o ochronie praw człowieka*, 30.09.2015 r. Wygłosiłem referat naukowy: *Perspektywa rozwoju inteligentnych sieci energii elektrycznej wobec prawa obywateli do prywatności w UE*.

IV. Ponadto dokonałem recenzji 2 książek, a jedna z recenzji ukazała się w czasopiśmie z bazy JCR.

A. Recenzje publikacji naukowych:

1. Ruszel M., 2015, *Book review: Quest: energy security, and the thinking of the modern world*, "Global Affairs", volume 1, issue 3, s. 358-359.
2. Ruszel M., 2018, *Book Review Energy Relations in the Euro-Mediterranean: A Political Economy Perspective*, by S. Tagliapietra, Palgrave Macmillan, 2017, *Journal of Common Market Studies*, vol. 56, issue 6, September 2018, s. 1487-1488 (czasopismo naukowe z bazy **JCR**). Indeksowany w **Web of Science**.

Podsumowanie dorobku naukowego po doktoracie:

Według punktacji MNiSW łączna liczba punktów wszystkich publikacji po obronie doktoratu: 376.

Liczba publikacji w bazie czasopism JCR: 1

Liczba publikacji w bazie czasopism Scopus: 3

Liczba publikacji w bazie Web of Science: 6.

Liczba cytowań w bazie Web of Science: 3.

Liczba cytowań w bazie Scopus: 4.

Liczba cytowań w Google Scholar (uwzględniając autocytowania): 77.

Mój indeks Hirscha według bazy Web of Science: 1.

Mój indkes Hirscha według bazy Scopus: 2.

Mój indeks Hirscha według bazy Google Scholar: 4.

5.2. Projekty i granty

Uczestniczyłem w realizacji projektów naukowych, które miały bezpośredni związek z moim głównym nurtem badawczym.

A. Kierownik projektów badawczych:

1. *The role of the electricity storages in the European Union internal energy market*, 01.09.2015-31.11.2015. Deutscher Akademischer Austauschdiens (DAAD) - Postdoctoral Research Scholarship (nr projektu: 91574569 DAAD 2015). Charakter udziału habilitanta: kierownik.
2. *Polityka energetyczna Niemiec - analiza celów strategicznych*, 2016. Wydział Zarządzania Politechniki Rzeszowskiej im. I. Łukasiewicza (finansowanie badań młodych naukowców nr umowy: U-808/DS/M). Charakter udziału habilitanta: kierownik.
3. *Global LNG Market*, 18.04.2016-31.05.2017. Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego (nr umowy: 882/P-DUN/2016). Charakter udziału habilitanta: kierownik.
4. *Energy Policy Transition - perspective of different States*, 05.06.2016-30.11.2017, Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego (nr umowy: 882/P-DUN/2016). Charakter udziału habilitanta: kierownik.
5. *Wpływ transformacji energetycznej na bezpieczeństwo energetyczne Niemiec*, 2017. Wydział Zarządzania Politechniki Rzeszowskiej im. I. Łukasiewicza (finansowanie badań młodych naukowców nr umowy: U- DS/M.ZE.17.001). Charakter udziału habilitanta: kierownik.
6. *Polityka energetyczna Republiki Federalnej Niemiec - uwarunkowania prawne i instytucjonalne*, 2018. Wydział Zarządzania Politechniki Rzeszowskiej im. I. Łukasiewicza (finansowanie badań młodych naukowców nr umowy: DS/M.ZE.18.003). Charakter udziału habilitanta: kierownik.
7. *Energy Policy Studies - Transfer najlepszych zagranicznych praktyk i wymiana doświadczeń oraz Energy Policy Studies - Anglojęzyczne e-wydanie jako narzędzie upowszechniania nauki*, 01.01.2018-31.12.2019. Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego (nr umowy: 687/P-DUN/2018). Charakter udziału habilitanta: kierownik.

B. Wykonawca projektu badawczego:

1. *Analiza formalno-prawna uwzględniająca aspekty regulacyjne krajowe i UE wraz z ograniczeniami wynikającymi z pełnienia przez PSG funkcji Operatora Systemu Dystrybucyjnego oraz rekomendacją koniecznych zmian legislacyjnych*, 2017. Instytut Gospodarki Surowców Mineralnych i Energii Polskiej Akademii Nauk oraz Polska Spółka Gazownicza (nr umowy: 2017/PSG1/RR/689). Charakter udziału habilitanta: wykonawca.

C. Recenzent w czasopismach naukowych i projektach:

Wykonałem recenzje 44 artykułów naukowych w języku angielskim i polskim. Jestem recenzentem naukowym czasopism naukowych w bazie JCR od 2014 r. do chwili obecnej: "Applied Energy" (Elsevier, IF: 5,59), "Energy Policy" (Elsevier, IF: 3,40), "Resource and Energy Economics" (Elsevier, IF: 1,82). W lipcu 2018 r. otrzymałem certyfikat "Recognized reviewer - Applied Energy" za dotychczasowe recenzje zrealizowane dla tego czasopisma naukowego w ostatnich czterech latach. Od 2015 r. współpracuję jako recenzent z czasopismami naukowymi: "Journal of Contemporary European Research", "European Integration Studies", "Economics and Business". Jestem lub byłem również recenzentem dla polskich czasopism naukowych tj. "Rocznik Nauk Społecznych", "Poliarchia", "Przegląd Politologiczny", "Rocznik Strategiczny", "Stosunki Międzynarodowe", "Polish Political Science Year", "Zeszyty Naukowe Instytutu Gospodarki Surowcami Mineralnymi i Energią Polskiej Akademii Nauk". Byłem również recenzentem artykułów naukowych zgłoszonych na międzynarodowe konferencje naukowe tj. "Sustainable Energy and Environmental Development" (SEED 2017, SEED 2018), "European Energy Markets" (2018).

Zostałem zakwalifikowany w 2017 r. do grona ekspertów: Narodowego Centrum Badań i Rozwoju w ramach Programu Operacyjnego Inteligentny Rozwój 2014-2020, a w 2018 r. zostałem umieszczony w bazie ekspertów Narodowej Agencji Wymiany Akademickiej (NAWA) oraz Fundacji na Rzecz Nauki Polskiej w ramach Programu Operacyjnego Inteligentny Rozwój 2014-2020 dla Działania 4.4. "Zwiększenie potencjału kadrowego sektora B+R". Znajduję się również na liście niezależnych ekspertów European Research and Innovation w ramach programu Horizont 2020.

Jestem założycielem i redaktorem naczelnym międzynarodowego czasopisma naukowego "Energy Policy Studies" (ISSN: 2545-0859), które powstało w 2017 r. Czasopismo współpracuje z naukowcami z zagranicznych ośrodków akademickich, jest indeksowane w kilku bazach ogólnopolskich, a także otrzymało dofinansowanie na umiędzynarodowienie z Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego na lata 2018-2019.

D. Nagrody:

1. Zespołowa Nagroda I-stopnia JM Rektora Uniwersytetu Ekonomicznego w Poznaniu, 2015, Uniwersytet Ekonomiczny w Poznaniu, za współautorstwo wyróżniającego się podręcznika "Unia Europejska 2014+" [red. E. Małuszyńska, G. Mazur, Wydawnictwo Difin, Warszawa 2015].

2. Wyróżnienie podczas V Ogólnopolskiej Konferencji Naukowej *Bezpieczeństwa i Obronności Security & Defence - Współczesne uwarunkowania bezpieczeństwa europejskiego*, 7-8 listopada 2016, Akademia Marynarki Wojennej im. Bohaterów Westerplatte, za prelekcję pt. *Bezpieczeństwo energetyczne w regionie Morza Bałtyckiego*.
3. Indywidualna Nagroda III-stopnia JM Rektora Politechniki Rzeszowskiej im. I. Łukasiewicza, 2016, Politechnika Rzeszowska im. I. Łukasiewicza, za cykl publikacji w czasopiśmie oraz monografiach.
4. **Stypendium Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego dla młodych wybitnych naukowców**, 2017, Minister Nauki i Szkolnictwa Wyższego (decyzja Ministra z dnia 29.12.2017 nr 0648/E-363/STYP/12/2017), za osiągnięcia naukowe stosownie do kryteriów i trybu przyznawania stypendiów naukowych dla wybitnych młodych naukowców.
5. Indywidualna Nagroda III-stopnia JM Rektora Politechniki Rzeszowskiej im. I. Łukasiewicza, 2018, Politechnika Rzeszowska im. I. Łukasiewicza, za cykl artykułów związanych z bezpieczeństwem energetycznym.

5.3. Aktywność dydaktyczna

Działalność dydaktyczną rozpocząłem na studiach doktoranckich na Wydziale Studiów Międzynarodowych i Politologicznych Uniwersytetu Łódzkiego, gdzie prowadziłem i współprowadziłem ćwiczenia w łącznym wymiarze 360 godzin dydaktycznych z następujących przedmiotów: Międzynarodowe stosunki gospodarcze, Wybrane elementy polityki spójności UE, Polityki UE, Fundusze unijne. Powyższe zajęcia prowadziłem na kierunku stosunki międzynarodowe w latach 2007-2011.

Od momentu zatrudnienia na Politechnice Rzeszowskiej im. I. Łukasiewicza do chwili obecnej prowadziłem i prowadzę zajęcia dydaktyczne na kierunkach: stosunki międzynarodowe, bezpieczeństwo wewnętrzne, energetyka i logistyka z następujących przedmiotów: Bezpieczeństwo ekonomiczne (2014 -), Bezpieczeństwo ekonomiczne państw (2014 - 2015), Dokumentacja w transporcie (2013 - 2015), Ekonomika sektora energii (2015 -), Handel międzynarodowy (2013), Metodologia badań nad bezpieczeństwem ekonomicznym (2015 -), Międzynarodowy rynek usług transportowych (2013), Międzynarodowe transakcje gospodarcze (2013), Polityka bezpieczeństwa ekonomicznego Polski (2015 -), Polityka handlowa UE (2013 - 2014), System polityczny RP (2013), Wybrane problemy współczesnej gospodarki światowej (2013), Metodologiczne aspekty badania bezpieczeństwa ekonomicznego (2015 -), Wspólny rynek energii Unii Europejskiej (2015 -), Rynki surowców i energii (2016 -), Warsztaty analityczne bezpieczeństwa ekonomicznego (2016 -), Bezpieczeństwo energetyczne (2016 -), Seminarium dyplomowe (2014-).

Ponadto jestem promotorem 42 prac dyplomowych, w tym 40 prac licencjackich na kierunku bezpieczeństwo wewnętrzne, 1 pracy magisterskiej na kierunku stosunki międzynarodowe oraz 1 pracy magisterskiej na kierunku energetyka Politechniki Rzeszowskiej im. I. Łukasiewicza. Recenzowałem łącznie 27 prac dyplomowych, w tym 11 prac licencjackich oraz 16 prac magisterskich na Politechnice Rzeszowskiej im. I. Łukasiewicza. W 2015 r. seminarzysta, który pod moją opieką naukową przygotował pracę magisterską, otrzymał nagrodę za najlepszą pracę na kierunku *Bezpieczeństwo wewnętrzne* (I stopień).

5.4. Aktywność organizacyjna

Swoją dotychczasową wiedzę i doświadczenie zdobywane podczas pracy naukowej, dydaktycznej, a także zawodowej poza uczelnią wykorzystuję w trakcie aktywności organizacyjnej w środowisku naukowym. Od 2012 r. jestem opiekunem Studenckiego Koła Naukowego "Eurointegracja" na Politechnice Rzeszowskiej im. I. Łukasiewicza, a jednym z cyklicznych projektów koordynowanych przeze mnie są wizyty studyjne dla studentów kierunków bezpieczeństwo wewnętrzne i energetyka w obiektach infrastruktury energetycznej. Jestem pomysłodawcą oraz osobą odpowiedzialną za opracowanie merytoryczne specjalizacji "Bezpieczeństwo ekonomiczne" na kierunku studiów Bezpieczeństwo wewnętrzne na studiach licencjackich Politechniki Rzeszowskiej im. I. Łukasiewicza. Od 2018 r. jestem opiekunem i pomysłodawcą studiów podyplomowych "Cyberbezpieczeństwo i ochrona zasobów informacji", które pojawiły się w ofercie Politechniki Rzeszowskiej im. I. Łukasiewicza.

Należałem lub/oraz należę do różnych organizacji, towarzystw oraz stowarzyszeń o charakterze naukowym: Polskie Towarzystwo Stosunków Międzynarodowych (PTSM), Polskie Towarzystwo Nauk Politycznych (PTNP), European International Studies Association (EISA), The Academic Association for Contemporary European Studies (UACES), Young Professionals in Energy, Team Europe (2017-2019), Forum Wymiar Sprawiedliwości i Sprawy Wewnętrzne UE przy Centrum Europejskim Natolin.

Ponadto jestem ekspertem Fundacji im. Kazimierza Pułaskiego, Instytutu Kościuszki, a także Instytutu Polityki Energetycznej im. Ignacego Łukasiewicza. Jestem pomysłodawcą oraz przewodniczącym cyklicznej Konferencji Naukowej "Bezpieczeństwo energetyczne - filary i perspektywa rozwoju", która organizowana jest na Politechnice Rzeszowskiej im. I. Łukasiewicza (do chwili obecnej odbyły się trzy edycje konferencji).

Za działalność organizacyjną otrzymałem nagrodę III-stopnia JM Rektora Politechniki Rzeszowskiej im. I. Łukasiewicza (grudzień 2017 r.).

5.5. Popularyzacja nauki

A. Wykłady w języku angielskim skierowane do studentów oraz uczniów szkół wyższych, na które zostałem zaproszony przez organizatorów:

1. Wykład: *The challenges of the European Energy Policy* w ramach International Classroom – Erasmus Challenge przeprowadzony na Politechnice Rzeszowskiej 10 kwietnia 2014 r.
2. Wykład: *The big energy challenge* w ramach międzynarodowego seminarium *One. Network. Europe. 25 years of German and European unity*, które odbyło się w European Academy Berlin, 6-10 listopada 2015 r.
3. Wykład: *Germany and Visegrad Countries – cooperation or competition in gas policy* w ramach zjazdu Europejskiej Akademii Dyplomacji: *Building the New Central Europe: Visegrad States and Germany*, 16 stycznia 2016 r. Lublin.
4. Wykład: *Energy Security* w ramach warsztatu *European Diplomacy Workshop: EU Foreign Policy* skierowany do słuchaczy Europejskiej Akademii Dyplomacji, 29 listopada 2016 r. Warszawa.

B. Autor lub współautor artykułów popularnonaukowych:

1. Ruszel M., 2012, *The Policy of the Russian Federation Regarding the Issue of Shale Gas in Europe*, Pulaski Policy Papers no. 9/2012, Casimir Pulaski Foundation.
2. Ruszel M., 2014, *The political significance of LNG terminals*, Pulaski Policy Papers no. 3/2014, Casimir Pulaski Foundation.
3. Ruszel M., 2015, *Znaczenie polskiej infrastruktury gazowej na wspólnym rynku energii UE*, "Nowa Energia" nr 4(46)/2015, s. 26-29.
4. Ruszel M., 2015, *Unia pisze strategię rozwoju LNG*, "Rzeczpospolita" z 17.08.2015 r.
5. Ruszel M., 2015, *W Europie będą nadwyżki gazu*, "Rzeczpospolita" nr 205(10 234) z 3.09.2015 r.
6. Ruszel M., 2016, *Czy w stosunkach polsko-niemieckich w obszarze polityki energetycznej jest miejsce na zaufanie?*, Komentarz IPE nr 1/2016, Instytut Polityki Energetycznej im. Ignacego Łukasiewicza.
7. Ruszel M., 2016, *Nord Stream to geopolityczny instrument polityki zagranicznej*" Komentarz IPE nr 2/2016, Instytut Polityki Energetycznej im. Ignacego Łukasiewicza.
8. Ruszel M., Szurlej A., 2016, *Sektor gazu ziemnego w państwach V4*, [w:] "Przegląd Gazowniczy" nr 1(49)2016, s. 8-11.

Mój wkład w powstanie tej pracy polegał na opracowaniu analizy uwarunkowań sektora gazowego w państwach Grupy Wyszehradzkiej. Swój udział procentowy szacuję na 50%.

9. Kucharska A., Ruszel M., 2016, *Potencjał sektora elektromobilności w Austrii i Szwajcarii*, "Nowa Energia" nr 4(52)/2016, s. 82-84.
10. Gędek S., Kucharska A., Ruszel M., 2018, *Geopolityczne oraz makroekonomiczne uwarunkowania wzrostu cen paliw*, "Wiadomości Naftowe i Gazownicze", nr 6(236)/2018, s. 10-13.

Mój wkład w postanie tej pracy polegał na opracowaniu uwarunkowań geopolitycznych. Swój udział procentowy szacuję na 40%.

C. Aktywny udział w panelach na międzynarodowych konferencjach

1. Polska, Karpacz, 2015, *IX Forum Energetyczne*, uczestnik panelu dyskusyjnego *Civic Energy and Competitiveness*.
2. Wielka Brytania, Chatham House w Londynie, 2015, *The future of European energy: security, competitiveness and climate change*, uczestnik z możliwością zadawania pytań i komentowania wystąpień prelegentów.
3. Niemcy, Deutschen Institut für Wirtschaftsforschung - DIW Berlin, 2016, *Gemeinsam oder einsam?*, dyskutant.
4. Polska, Centrum Europy Wschodniej Uniwersytetu Marie Curie-Skłodowskiej w Lublinie, 2018, *Energia i obronność w regionie nordycko-bałtyckim*, dyskutant w panelu pt. *Energia kluczem do bezpieczeństwa regionu?*
5. Polska, Rzeszów, 2019, XII Forum Europa-Ukraina, prelegent w panelu dyskusyjnym pt. *Konsekwencje projektu Nord Stream 2 dla polityki energetycznej w Europie Środkowo-Wschodniej*.

D. Współpracowałem ze środkami masowego przekazu i udzielałem wywiadów i komentarzy w zakresie polityki energetycznej.

5.6. Inne

A. Praca w komitetach naukowych i organizacyjnych konferencji naukowych

1. **Polska, Rzeszów** 14 czerwca 2013 r., *Perspektywy integracji Ukrainy z Unią Europejską w sektorze energii*, Politechnika Rzeszowska im. Ignacego Łukasiewicza, debata akademicka, rola habilitanta: przewodniczący komitetu organizacyjnego.
2. **Polska, Poznań** 20 listopada 2014 r., ogólnopolska konferencja naukowa *Bezpieczeństwo energetyczne - rynki surowców i energii*, Fundacja na rzecz Czystej Energii i Uniwersytet Adama Mickiewicza w Poznaniu, rola habilitanta: członek komitetu naukowego.
3. **Polska, Rzeszów** 28 kwietnia 2015 r., ogólnopolska konferencja naukowa *Bezpieczeństwo energetyczne na wspólnym rynku energii UE*, Politechnika Rzeszowska im. Ignacego Łukasiewicza, rola habilitanta: sekretarz komitetu naukowego, przewodniczący komitetu organizacyjnego.
4. **Polska, Warszawa** 24-25 listopada 2015 r., międzynarodowa konferencja naukowa *Zagrożenia i wyzwania bezpieczeństwa współczesnego świata. Wymiar ekonomiczno-społeczny*, Politechnika Rzeszowska, Akademia Obrony Narodowej, UMCS, Uniwersytet Rzeszowski, Fundacja im. K. Pułaskiego, rola habilitanta: członek komitetu naukowego.
5. **Polska, Rzeszów** 25-26 kwietnia 2016 r., Ogólnopolska Konferencja Naukowa *Polityka energetyczna UE - filary i perspektywa rozwoju*, Politechnika Rzeszowska im. Ignacego Łukasiewicza, Instytut Polityki Energetycznej im. Ignacego Łukasiewicza, Studenckie Koło Naukowe "Eurointegracja", rola habilitanta: sekretarz komitetu naukowego, przewodniczący komitetu organizacyjnego.
6. **Polska, Kraków** 17-19 maja 2016 r., Międzynarodowa konferencja naukowa *International Conference on the Sustainable Energy and Environment Development (SEED-16)*, Akademia Górniczo-Hutnicza im. Stanisława Staszica w Krakowie, rola habilitanta: członek komitetu naukowego.
7. **Czechy, Jihlava** 17 maja 2016 r., VIII Międzynarodowa konferencja naukowa *Conference Competition 2016*, College of Polytechnics Jihlava, rola habilitanta: członek komitetu naukowego.
8. **Polska, Lublin**, 25 listopada 2016 r., Bezpieczeństwo energetyczne Polski i Unii Europejskiej, Katolicki Uniwersytet Lubelski, rola habilitanta: przewodniczący komitetu organizacyjnego.
9. **Polska, Rzeszów** 24-25 kwietnia 2017 r., II Ogólnopolska Konferencja Naukowa "Bezpieczeństwo energetyczne - filary i perspektywa rozwoju", Politechnika Rzeszowska im. Ignacego Łukasiewicza, Instytut Polityki Energetycznej im. Ignacego Łukasiewicza, Studenckie Koło Naukowe "Eurointegracja", rola habilitanta: sekretarz komitetu naukowego, przewodniczący komitetu organizacyjnego.

10. **Czechy, Jihlava** 18 maja 2017 r., IX Międzynarodowa konferencja naukowa *Conference Competition 2016*, College of Polytechnics Jihlava, rola habilitanta: członek komitetu naukowego.
11. **Polska, Kraków** 14-17 maja 2017 r. Międzynarodowa konferencja naukowa *International Conference on the Sustainable Energy and Environment Development (SEED-17)*, Akademia Górniczo-Hutnicza im. Stanisława Staszica w Krakowie, rola habilitanta: członek komitetu naukowego.
12. **Polska, Rzeszów** 16-17 kwietnia 2018 r., III Ogólnopolska Konferencja Naukowa "Bezpieczeństwo energetyczne - filary i perspektywa rozwoju", Politechnika Rzeszowska im. Ignacego Łukasiewicza, Instytut Polityki Energetycznej im. Ignacego Łukasiewicza, Studenckie Koło Naukowe "Eurointegracja", rola habilitanta: sekretarz komitetu naukowego, przewodniczący komitetu organizacyjnego.
13. **Czechy, Jihlava** 17-18 maja 2018 r., X Międzynarodowa konferencja naukowa *Conference Competition 2016*, College of Polytechnics Jihlava, rola habilitanta: członek komitetu naukowego.

